

PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.

Előfizetési ára:

egész évre 4 forint, fél évre 2 forint,
negyed évre 1 forint. Egyes számok
ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:

Lágler Sándor

Kálmán Dezső

ev. pap,

ev. ref. pap,

Kölesden, Tolna vm.

Nyolczadik évfolyam.

6. szám.

Kölesd, június, 1887.

Mutatvány, Szabados Ilonka czimú költői beszélyből. *)

II-dik ének.

Ti régi szép idők, boldog emlékezet,
Jőjjetek, hadd nyujtok nektek újra kezét,
Mert a magyar névnek innen ered fénye,
S mely világokra szól, honfiú erénye.

Szükség-e mondanom: negyvennyolczat értem,
Melynek dicső keltét, s gyászos multát értem,
Midőn a magyarra mint tenger hulláma,
Annyi ellenség tört, hogy nem vala száma.

De a közveszélyben lángol közös érzet,
Ki mondja meg a mit a honfi sziv érzett?
A ki látta akkor a magyar csatáit,
Ugy emlegeti mint a világ csodáit!

Hej! olesó volt akkor a magyarnak vére,
Emlékeztek-e még Kossuth nagy nevére?
A ki a viharban, rendületlen hitben,
Népe jövőjéért állott mint félisten!

Addig is, míg a mű teljes egészében, akár önálló füzetben, akár valame-
lyik protestans népirodalmi vállalatban megjelenhetik: közöljük belőlé e mutat-
ványt, hogy t. paptársainknak bemutathassuk, mily irányú, tartalmú, hangú és
alakú olvasmányokat tartunk mi olyanoknak, melyeket népünk el is olvas, meg
is ért, át is érez.

Szerk.

Messzefutó alföld, Szegednek vidéke,
Ős régi lakóddal e hazának éke,
Emlékezel-e még, midőn közted jára,
S honvédnek ment fiad buzdító szavára?

És az ágyú dörgött e hazában szerte,
Merre a honvéd járt, az ellent leverte,
Zászlódat emelte szent szabadság fennen,
Mindig kész, hogy érted száz halálba menjen.

Jut-e még eszedbe tisztos agg barátom,
Pilládon ott csillog ma is a könny, látom, —
Jut-e még eszedbe során annyi évnek,
Legidősebb fiad, hogy elment honvédnek?

Szelid, nyájas arcját büszke pir takarta,
Hogy a szót kikéré — apja is akarta,
Jut-e még eszedbe, mikor sikra szállott,
S Perczel táborába honvédnek beállott?

Jut-e még eszedbe Szent-Tamás jut-e még?
A sziv mély bánata nemde sokáig ég?
Szent-Tamás, Szent-Tamás de sok anya könnyel,
Áztatá emléked keserű özönnel!

Szent-Tamásnak sánca az apa reménye
Hol esett el, mondd meg — szeme büszke fénye,
Melyik göröngyödre csordult hősi vére
Annak, kiért anyja búban sirba téré?

És elgondolkozol jó apa, az évek
Szüntetéik sajtását szived mély sebének,
Honfi tisztet tevéd, a mint megfogadtad;
A hazának születed, a hazáért adtad!

A csatatér csendes, béke olajága —
Nyilik honvéd siron szabadság virága,
Szabadság virága jeltelen sirhalmon
A honvédnek neve zengjen bérczen, halmon!

Eljött Rétfaluba is hire a vésznek,
A hazáért halni a jók itt is készek,
Háromszinű zászló csattog, lobog fényben,
Rétfalu sem kicsiny a honfi erényben.

A legények java, a férfiak bátra
Gyül a zászló alá, egy sem marad hátra,
A hazáért küzdve, szóltan, bátran haltak,
Gyáva kor oda nézz, azok hősök voltak.

Szabados Mihály is honvédnek beállta,
Nincs a bátrak között egy se bátrabb nála,
Neje, leánykája marasztalva kérte,
De drágább a haza, megy meghalni érte!

És a kit a világ nem ismert, megvetett,
Nevének a magyar szerze tiszteletet,
S ha a hősök nevét a hir szárnyra vette,
Szabados Mihályé is ott volt közötté.

De végre mint annyian szállt végső csatára.
Lett az ő élte is a győzelem ára,
Hulló piros vérét fekete föld issza,
Hitvese, gyermeke ne várd többé vissza!

Aggódó kebellet haza folyton várta
A hitves, a gyermek, de hiába várta,
A csatazaj elhalt, gyászt öltött a haza,
Sokan megjövének, csak ő nem jött haza!

Sötét éjen, ha a szél zúgott ablakán,
Azt hívé az özvegy, férje zörget talán,
Pedig régen alszik, sirján virág fakad,
Isten oltalmára bizd jó özvegy magad!

Lassan a hamvadó reménység helyére,
A gyászoló szívbe a megnyugvás tére,
S a kit rabbá teve özvegység bilincse,
Kis leánya lőn az anya legfőbb kincse.

Anyai nagy gonddal, hűséggel nevelte,
S a mint jöve gyorsan az éveknél telte,
Nagyra nőtt Ilonka, ki nem látta régen,
Nem hinné, legszebb lány az egész vidéken.

Ámde fölülmulja szépségét jósága,
Szorgalom, szelidség szép tulajdonsága,
Szülőjét tiszteli, a jó Istent féli,
Ifjúsága napját így vidáman éli.

Ma is a hajnalnak legelső sugára
Esett a már éber Ilonka ágyára,
S mert hűséget, tisztet teljesíteni érez,
Talpon van azonnal, ezer dolgot végez.

Mire anyja, a ki a házat rábizta,
Felkél, — az egész ház tájéka már tiszta,
Idején végezve minden apró dolog,
A mien a házi rendnek titka forog!

Majd hallik harangszó nyájas szólalása,
Reggeli imára buzdító hívása,
Nyilik az úr háza, ájtatos hivekkel
Megtelik a csarnok háladó szivekkel.

Háláját meghozni megjelenik ottan,
Szegénye, gazdagja az Úr előtt ott van,
Szabados Mihályné — a hely ma úgy tellet,
Petres Jánosnéval ülnek egymás mellett!

S zendül buzgó ének. Istenem milyen szép,
Megtartójával a szív midőn frigyre lép,
Midőn felköltével első gondolatja,
Buzgó hálájának igaz indulatja.

Ne felejtse szíved, soha ne felejtse,
Hogy az Úr hajlékát buzgón útba ejtse,
Ki az éj sötétjén rád védő kart tára,
Ez vala nyugalmad biztos, erős vára.

Ki ad erőt, tiszted hogy reggeltől estig
Hűséggel végezted munkában napestig,
Az erőt, mely lankad már estére kelve,
Ki pótolja újjal ismét a reggelre?

És hogyha jó kedvvel a munka megkezdve,
Ten erőddel minden el lesz-e végezve?
Tied a munkának terhe, jó szándéka,
De az áldás csupán az ég ajándéka!

Nézd e buzgó népet, tanulj tőle hinni,
Hálád áldozatját imában megvinni,
Hajtson erre buzgón egy szent kötelesség,
Ki magának áll, ám lássa el ne essék.

Hogy végezve a nép reggeli imája,
Áldást hint reája az Urnak szolgája,
S e sereg, a melynek munka a kenyere,
Imában dolgához újabb erőt nyere.

Oszladoznak lassan. Csendes lesz a hajlék,
Melyben szent imára a térd, sziv meghajlék,
A jó ismerősök, barátok köszönnek,
Azután dolgához ki-ki hazamennek.

Csak Petres Jánosnét, az okát ő tudja —
Viszi most másfelé, és nem haza útja,
Szabadosék háza volt czél e reggelre,
Szabadosnéval hát együtt indul erre.

Szabadosék felé ketten együtt mennek,
Nem sejti az anya, mi vége lesz ennek,
S a mint odaérnek, bámulva megállnak,
Jaj! ha azt elmondom, a mit ott találnak.

Mig Ilonka anyja vala a templomban,
A leány tüvé tett mindent újra nyomban,
Tisztogat, törölget, fénylik is ám minden,
Ragyog az egész ház ünnepies színben.

Még csak egy van hátra — ott az eresz alatt
Két kis gerliczéje feledve nem marad,
S ép hogy a két öreg a ház elé ére,
Akkor került a sor a két gerliczére.

A tornácra lépve — szelid kis galambok
Rezdülnek ajkáról még szelidebb hangok —
Tubi-tubi jertek, tisztabúzáat hoztam,
Szól nekik, köztetek egyenlőn megosztom.

Vártatok sokáig én kis apróságom,
Szivemből sajnállak egyetlen jószágom,
Nem jöhettem előbb, nem hozhattam étket,
Bocsássátok meg e késedelmi vétket.

Szomorúak vagytok, turbékolva máskor
Vártatok a reggelt hajnalhasadáskor,
Talán haragusztok, hogy szavatok hallgat,
Megszomorítalak, mért is tettem olyat?!

És szokása szerint indul a kalithoz,
Hogy felnyújtja nekik nyájasan a mit hoz,
De mit lát? Istenem, kis gerliczém árva
Kiáltja ijedten, oda van a párja.

Piczike madaram, azért vagy szomorú,
Szelid kis szivedet azért nyomja boru,
Rendben van mindenütt a kaliton zárod,
Ugyan hova leve, hogyan tűnt el párod.

A kalitot nézi, és rendre vizsgálja,
Hogy a szökés módját, helyét kitalálja,
Ime itt a vessző félrehajolt görbe,
Ezen ment el párod — sőt meg is van törve.

Piczi kis madárkám a hűtlent ne bánjad,
Ki téged elhagyott ne sirasd, ne szánjad,
Lásd már bánja tettét, zendül bús szózatja. . .
— Ilonka! hátha a párját csalogatja!

Madárkám ne bánkódj, nem érdemes érte,
Árvaságod sorsát a ki így rád mérte,
Ne búsulj, kis szived ne nyomja a bánat,
Kétszeresen gondom lesz mától utánad!

S kiveszi madarát, csókolja, simítja,
Ezer nyájas szóval hogy majd felvidítja,
A füzesből hangzik bús gerle búgása,
Bánatos szívének hangos zokogása!

Hallod-e sirását kis tubiczám valjon?
Hogy kesereg a hűtlen ott a füzes aljon,
A mit elkövetett, bánja tettét bánja,
De kis szived azért őtet meg ne szánja!

Maradj te csak nálam, maradj én jószágom,
Gondot visel, ne félj, te reád jószágom,
Ne sajnáld, hűtlen volt, hamis a zuzzája,
Haragudj, haragszom veled én is rája!

S be akarja tenni, dolgát úgy intézi,
— A két öreg mind ezt titkon lesve nézi,
Súgva szól Petresné: oh! ha berekeszti,
Lánczhordta leánya, ha el nem ereszti!

Megint visszaveszi, simogatja újra,
— De sokszor végig fut a madáron ujjja,
No csak még egy csókot, no még kettőt, hármat,
Ugy-e hogy nem gyötri már szived a bánat?

Majd meg a madárral ingerkedni készül,
Csalékony öröm hadd jusson neki részül,
Piczi lábát fogva kezében röpíti,
Szabados Ilonka, röpítsd ki, röpítsd ki!

Tenyerére veszi, kecség neki újra,
Meglapul a madár, félénken lebuja,
Okos szeme titkon a táj felé pillant,
Merre szerencsésen hű párja elillant.

De ismét felhangzik gerlebúgás nesze,
— Ha tudnád Ilonka, mien jár az esze,
Most kirúgja magát, volt — nincs, el — kiröppen,
Ilonka kezéből szabadszárnyra szökken.

Zajosan felpattan most az ajtó nyitja,
Petres Jánosné hogy sebtiben felnyitja,
Jó reggelt Ilonka — hangzik szava fönnen,
Ilonka rösteli a kudarczot szörnyen.

Madarad kiröppent, én madarat fogtam,
Kezedből kiszökcent, a mint ohajtottam,
Gerlicze madarad már szabad, nem árva,
De te rabom maradsz, szívembe vagy zárva.

Nézd a két gerliczét, a levegőt szelik
Ott a fűzes felett, minő kedvök telik,
A panaszdal hallgat, a kesergő ének,
Öröm a vendége mindegyik szívének.

A fűzesbe szállnak, melynek enyhe bokra
Sűrű fátyolt borít a boldog titokra,
Ide hallik szavok, enyelgve nevetnek,
Búbajos szerelem téged emlegetnek.

Téged emlegetnek ifjúság tündére,
Ezerszer boldog kit üde csókokod ére,
Kit az öröm napján s baj veszélyes árján
Hú árnyékként kísérsz, nyomdokain járván.

De mondja Petresné, lépjünk talán beljebb,
Vagyon szívem kissé a szokottnál teljebb,
Hadd mondok mért jöttem, s a vendég szavára —
Ilonka előttük gyorsan ajtót tára.

S belépnek, Petresné egy pillanat alatt,
Szemével a szobán gyorsan végig szaladt,
Azután kedvtelve hosszasan elnézi,
Nem csuda, a rendet Ilonka intézi!

Majd szólal nyájasan, Ilonkám, gyermekem,
Azért jöttem, hozzád volna egy szóm nekem,
Ha édes anyádnak sem lenne terhére,
Veled együtt neki is szólnék kedvére.

Kinyilott a tavasz tündéri világa,
Ragyog bájaiban ezernyi virága,
Völgy ölén, a lejtőn mozdul annyi élet,
Langy szellő fuvalmán vidám kedvre éled?

Az élet tavasza, kikelet idője,
Ifjúság, aranyos reménység szülője
Te vagy, eltűnt képed játszik most is velem,
Illatos virágod a tiszta szerelem!

Életed tavaszát, ifjúságát éled
Ilonka, napjaid örömben cseréled,
De nyit-e szivedben szerelem virága,
Az ifjúi élet legfőbb gazdagsága?

Van-e kis szivednek titkos ohajtása,
Melyről nem beszélsz, csak ajkad sohajtása?
Mit a nagy viláért szavad ki nem ejtne,
Mely éltet, boldogít, de mélyre van rejtve!

Ha van ilyen titkod, ime ehhez hozom
A kulcsot, némaság zárját feloldozom,
Vagyok az önzetlen szerelem postája,
Fiam kezéd kéri: szólj, mit felelsz rája!

Ilonkának arcát pir borítja erre,
Menekülne sebtén, hahogy volna merre,
Megvan a titoknak kulcsa, a zár pattan,
Napfényre jó minden, Ilonka, legottan.

Hova rejtse magát, vaj hova szaladjon,
Választ a kérdésre kellőt hogyan adjon?
Szemérmes orcáját, hiszen annak vére,
Zokogva rejti el anyjának keblére.

Reszkető karjával anyját átöleli,
Szive túlradó örömmel van teli,
Sebes patak módra hull könnyének árja,
Napfényen a titok, fölpattant a zárja.

Majd meg Petresnéhez tisztelettel járul,
Gyengéd ölelésre két karja kitarul,
Petresné kezében már a dolog nyitja,
Nem bánja Ilonka, hogy tudja van titka.

Örül Szabadosné, lányát mégis bánja,
De azért odadja, mert javát kívánja,
Ez az anya sorsa, lányát fölneveli,
Ez aztán szárnyra kél, s csak hült helyét leli.

De ereszti bátran, tudja kinek adja,
Szerencséje révén vissza nem ragadja,
Oda adja nyugton, szive, lelke tiszta,
Kincset lelt az ifjú, ki magát rábizta.

Bele egyeztetek, — szól Petresné — bele,
De hogy czélhoz juték, mi lesz annak jele?
Bécsi piros kendőt most Ilonka választ,
S Petresnének adja, vigye meg a választ!

Kezemben, kezemben a zászlód szerelem,
Viszonza Petresné, magasra emelem,
Fiam örömének te légy hirdetője,
Boldogság és bajban sirig kísérője.

De sietek haza, bár már ott lehetnék,
Ez örömhirrel oh! bár csak röpülhetnék,
Ha most volna szárnyam, mint van a madárnak,
Egyben odaszállnék, hol epedve várnak!

(Folyt. köv.)

A romlottság kútfejei.

(Folytatás.)

III.

Azon ál-okok, melyekkel élni szoktak az emberek a romlottság mentegetésére.

Ezek azon maximák, melyek egyenesen a gonoszságra vezetik az embereket, annyival inkább, mert szülik és nevelik a romlottságra, mivel azokkal az emberek annak oltalmazására s mentségére élnek.

Négy részre oszthatók pedig e maximák:

I. A sz. élet nem teljességgel szükséges.

II. A sz. élet gyakorlása lehetetlen.

III. Veszedelmes dolog az embernek magát jó cselekedetekben foglalni.

IV. Maximák, melyekkel az emberek a romlottságot igyekeznek menteni.

I. A sz. élet szükséges voltát két módon erőtelentik, vagy azt tevén fel, hogy Isten a jó cselekedeteket nem kívánja, vagy azt állítván, hogy jóllehet Isten kívánja, mindazáltal az ember idvezülhet, ha azokat nem gyakorolja is.

(I.) Erre nézve két maximát használnak: a) az ember nem a jó cselekedetektől idvezül, b) a hit elégséges az idvességre, az elsővel ki akarják rekeszteni a jó cselekedeteket, a másikkal más módot akarnak mutatni az idvesség keresésére. Ezek megvizsgálását a következő részre halasztjuk, mert mindkettő a sz. írásból vétetett.

(II.) Az Isten kegyelmes, nem ítél bennünket szorosan. Igaz, hogy az Isten irgalma alapja minden reménységünknek, de nagy megsértése ám az Isten irgalmának az, mikor azt az ember testi bátorságának alkalmatosságává (praetextus) teszi! Az irgalom pedig csak azoknak ígértetett, kik Istent félik, a bűnt elhagyják.

Nem ítél szorosan? igaz, mert az Isten engedelmesen bánik az emberekkel, az evangéliom a kegyelemnek szövetsége, a melyben Isten magát a mi erőtlenségünkhöz alkalmaztatja. Ebben az értelemben az Isten nem fog bennünket szorosan ítélni. De az is bizonyos, hogy a kegyelem szövetsége szerint szorosan fog ítélni, és hogy senki sem idvezül, a ki az evangéliumban

parancsolt *conditiot* be nem teljesíti, ez a *conditio* pedig az igaz hit, mely az emberben sz. életet munkál.

Erre azt mondják kétség kívül: csak az ember poenentiát tartson, kérje Istentől bűneinek bocsánatját, minden bizonynyal idvezül. Bizonyos mondás, csakhogy olyan poenentiát értsünk ám, a minőt az ev. kíván, mely a bűnök megutálásában, a megterésben, az élet megjobbításában áll!

II. A sz. élet gyakorlása lehetetlen, mert:

a) lehetetlen végbevinni mindazt, a mit Isten parancsol. Ennek ellenében e kérdést vetjük: vajjon azoknak, kiket Isten a romlott állapotból kivett és az ő fiával való egyesülésre hivatott, lehetetlen-e a szentségnek azon mértékére menni, melyre Isten őket hívja? Az apostolok leírják ugyan a nyomorúságos állapotot, a melyben minden emberek természet szerént vannak, de egyszersmind azt is elmondják, hogy a Krisztus azért jött el, hogy őket ebből az állapotból kivegye. (Filip. 4: 13. — 2. Tim. 2: 21. 1. Ján. 5: 3—4.) Ezeknek világosan az az értelmök, hogy nem vagyunk már a romlottságnak s halálnak azon állapotjában, a melyben az ember magára hagyatván, rabja a bűnnek!

b) Az Isten nem is akarja, hogy szentek legyünk, sőt a bűn által akar alázatosságban tartani s megismertetni velünk, mely nagy szükségünk legyen az ő kegyelmére. Ez épen úgy adja elénk a romlottságot, mint elkerülhetlen s az Isten akaratjával megegyező dolgot, melynek még haszna is lehet! Nem tudom, ha lehetne-e már ennél nagyobb hamisságot mondani! Nézd: I. Thess. 4: 3. -- I. Pét. 1: 15—16., sőt inkább Isten az ellenkezőt akarja!

c) Ez a föld romlottságnak helye, a szentségnek a mennyországban lészen helye. Ez még legelterjedtebb, halljuk naponként. De hát vessünk egy kérdést: vajjon azért helyeztetett-e Isten e világba bennünket, hogy őt folyvást bosszantsuk? vagy azért, hogy őtet szolgáljuk és dicsérjük? Az ev. mindenütt azt tanítja, hogy ez élet oly idő, melyet Isten az embernek megszenteltetésére enged; hogy ez a föld a ker. jó cselekedetek gyakorló helye; hogy munkálkodjunk míg nappal vagyon; — hogy e föld a vétésnek helye, melynek aratása amott lészen stb.

d) A világ állapota már ilyen, az emberek holtig csak emberek maradnak. *Speciosa maxima!* erről 4 dolgot jegyezzünk meg:

α) ha valamely gonosz közönséges, abból még nem következik, hogy haszontalan ellene munkálni, — mindig voltak e világon betegek, de azért ki állítaná, hogy haszontalan dolog az embernek magát péld. az áthüléstől óvni!

β) volt romlottság, de nem volt egyenlő minden időben, ezt az élettapasztalat bizonyítja. Hasonlítsátok csak össze a ker. eccla állapotát az első, második s a 9. vagy 10. századéval stb.,

γ) ellenkezik a sz.-irással, mert ez azt tanítja, hogy a romlottságot el kell, el lehet hagyni: Efez. 2. — Róm. 12: 2. — Jak. 1: 27. stb.,

δ) útát nyit az istentelenségre; mert ha orvosolhatlan a romlottság, Isten minek jelenté ki a maga kegyelmét? mért hirdettetik az evangéliom?

III. Veszedelemes dolog az embernek magát jó cselekedetekbe foglalni:

1. Ha a jó cselekedeteket annyira sürgetjük, az Isten irgalmasságát, dicsőségét homályosítjuk el. Hogyan? hát ki tagadná, hogy az idvesség dolgában mindent az Isten irgalmasságának kell tulajdonítani, — irgalmassága adta a Jézus Krisztust megváltóul, és nem ez a megváltó-e a mi idvességünk fundamentoma? irgalma bocsátja meg bűneinket, ha hiszünk s megtérünk, — eltűri erőtlenségünket, attól várjuk jutalmunkat, megszenteltetésünket.

2. Nem kell olyan sokat beszélni a jó cselekedetokről, mert az ember könnyen elbizakodik. Vagy semmi értelme sincs e mondanak, vagy ha van azt teszi, hogy ha az ember magát a sz. életbe foglalja, félő, hogy kevélységbe ne essék és hogy a jóban való lágyság az embert alázatosságban tartja. Ez pedig olyan, mintha azt mondanánk: az ember alázatosság nélkül is lehet szent, és alázatos is lehet, ha szinte nem szent is. Ennél képtelenebb s magával ellenkezőbb dolgot képzelni se lehet. A ki hát a sz. élethez közelget, az bűnhöz közelget, t. i. a kevélységhez! holott az erénynek erényhez, a sz. életnek az alázatossághoz kell következésképp közelíteni, vagy jobban mondva, vele karöltve járni!

3. Semmi dolognak sem jó a soka, így a kegyesség is, — ha valaki abban igen sokra akar menni, — könnyen babonasággá s hipokritasággá válhatik. Válhatik?... ki tagadná, látván a kegyes bucsújárók s elzárkózott szerzetesek exercitiumait, de nem válik, ha ebben is megtartjuk — mint mindenben — az ev.

közép útját, ekkor lesz a mi kegyességünk okos, és tiszta szivből származó.

IV. Maximák, melyekkel az emberek a romlottságot igyekeznek menteni:

De ki tudná ezeket mind felsorolni? nézzük azért csak a legszokottabbakat:

1. Emberek s nem angyalok vagyunk. Az eddig mondottakból már megezáfolható, mindazáltal szóljunk egy-két szót: a mondás igaz, de ezzel nem lehet menteni a keresztyének gonosz életét, mert épen az, hogy emberek vagyunk, kötelez a jónak gyakorlására, emberek vagyunk, van okosságunk, mely megkülömböztet a barmoktól; emberek vagyunk, van lelkiismeretünk, mely a jó és rossz közt választást teszen, azért az okosság és lelkiismeret világa szerint kell élnünk, s azt cselekednünk, a mi az ember valódi rendeltetéséhez illik.

2. Egy ember sem tökéletes, minden embernek vannak hibái. Igaz, de ez nem zárja ki — sőt kötelességünkké teszi — a tökéletességre törekvést, a mint hogy intetünk is: Mát. 5: 48. — Filip. 10: 10. — I. Thess. 5: 23. — I. Kor. 1: 8. — I. Ján. 5: 18. — 2. Tim. 2: 21. — Ha kérdi valaki, kicsodák ezek a tökéletesek? felelet: kik bűnös szokásokat sziveikben nem tartanak, kik egyenes és tiszta szivvel követik a sz. életet, kiken a bűn nem uralkodik!

3. Igen nehéz a bűnt eltávoztatni, oly sok felől csalogtatik az ember a bűnre, oly sokak a kísértetek s erejük oly nagy, hogy ha az ember ártatlanságát megőrizni akarná: ki kellene mennie e világból, — vagy pedig az ördögnek tulajdonitják a bűnöket, melyekbe esnek, sőt oda is elvetemednek, hogy az Istent s annak gondviselését vetik okul.

Egy részben kopasz, más részben istentelen mentségek, miért látsz hát e világon mindenütt csak tört s tapasztalsz bűnre való izgatást? miért engeded magadat a kísértő által meggyőzettetni? tartozol ezzel szükségkép? Hát jóra való alkalmatosságot nem látsz? hisz maga a kísértő hozza eléd, mit ha meggyőzesz, már jót cselekedtél, olvasd: 2. Pét. 1: 3.

4. A szokás, és mások példája: megtehetik ezek azt, hogy a mi rossz; — jó és szabad legyen? A szokás az Isten iránt tartozó engedelmisség alól senkit fel nem ment, — a mások példája, különösen

5. a kegyes emberek elesésének előhozása sem szolgálhat mentségül, melyet különösen az elfajultak szoktak felhozni. De hát mit tudja az elfajult, ki a valóban kegyes? ezt csak a szivek és vesék vizsgálója tudja, — mi csak a külső jeleket látjuk, de belsőkép nem ítélhetünk, — a mások példája és vétke senkit meg nem menthet Isten előtt, olvasd: Ezék 33: 13.

6. Nekünk a kegyesség nem élethivatásunk (professio). Ezek nem ismerik a kegyességet, s azt gondolják, hogy az nem tartozik egyaránt minden emberre, hanem csak némelyeknek, péld. egyházi személyeknek kötelességük. Boldogtalanság! Megjelent az Isten idvezítő kegyelme minden embereknek. Tit. 2: 11—12. stb.

Ha tehát a romlottság ostromlásában valamire akarunk menni, teljességgel szükséges az emberekből e hamis vélekedéseket kiirtani, és ellene állni ama gonosz bátorságnak, melylyel az emberek az istenes igazságokat elcsavarják. (Folyt. köv.)

Kálmán Farkas.

Aratási egyházi beszéd.

Alapige: Galat. VI: 7.

Annak a jó Istennek kedvező kegyelméből, a ki felhozza napját mind a jókra, mind a gonoszokra, s esőt ad földjökre mind az igazaknak, mind a hamisaknak, — annak a jó Istennek kedvező kegyelméből — eljutottunk az aratási időszak kezdetére. Aranykalászkok hullámozó tengerére veti a felkelő nap sugarait; majd lenyugodva azokon pihenteti búcsúzó mosolyát, s az égből alá hulló harmat azokra hinti üdítő cseppjeit. Hangzik az aratási jelszó: „Indítsd sarlódat és arass“. Aztán hangzik ismét: „A ki mint vet, úgy arat!“ Fel tehát azért: fogjátok meg sarlóitokat, s arassátok a kezetek által elvetett magvak tápláló gyümölcsseit! Az Isten áldása legyen fáradtságos, de örömteljes munkátokon. Midőn ily szavakkal s ily jó kívánattal üdvözöllek titeket édes hiveim az aratás kezdetén: nem mulaszthatom el egyszersmind, hogy fel ne hívjam figyelmeteket egy másik aratásra. Ez az erkölcsi aratás.

A földművelő elveti magvait. Aztán rábizza azokat a minden áldások atyjára, hogy adjon esőt, harmatot, napfényt, adjon kedvező időket. Tudja, hogy ha tiszta búzát vetett, tisztát arat; tudja, hogy a ki konkolyt vetett, konkolyt arat; tudja, hogy a ki földjét parlagon hagyva semmit sem vetett: az semmit sem aratand.

Igy van az, k. h.! annál a másik aratásnál is, a melyről szólni akarok: az erkölcsi aratásnál. Sőt még jobban így van! Mert míg a természeti vetés-, aratásnál, a romboló elemek sokszor keresztülvágják a már-már biztosnak s elértnek vélt czélt: addig az erkölcsi, lelki vetés s aratásnál majdnem minden esetben szóról-szóra beteljesül „A ki mint vet, úgy arat“. A ki szelet vet, vihart arat.

Hallgassátok csak! Hadd beszéljek az erkölcsi aratókról. Életből meritett képeket tüntetek fel szemetek elé, hogy szavaimat annál jobban megértsétek.

Kezdem a Jézusnál. Mit vetett ő? A legtisztább búzát. Az erkölcsi életnek gyémánt magvait! Kikeltek, megértetek, gyümölcsöztek-e eme drága magvak? Nézzetek szét magatok körül. S látni fogjátok, hogy ki mit vetett azt aratta. Áll a keresztyén anyaszentegyház s rajta a pokol kapui diadalmat nem vehetnek.

Szabadság, egyenlőség, testvériség! Hányszor hangzottak életadó igéid széles e világon, hányszor e vérázattal édes magyar földön! Elvetették az eszméknek igaz gyöngyhöz hasonló magvait sokan, nagyon sokan. Egy Bocskay, Bethlen, Rákóczy Ferencz, Martinovic, Széchényi István, Vesselényi, Eötvös, Kossuth Lajos! — Ezek voltak a magvetők. S van-e aratás? Van! — Mert tiszta búza volt a vetett mag! Kikelt, és megadta magvát százszorososan! Kit jobbágnak hívtak előbb s a hajdú hívására görnyedve mentél robotolni s az úriszék előtt deresre hajolva nyögtél az ütések alatt, te most szabad vagy, földednek korlátlan ura, s a törvény előtt egyenlő mindenkivel. Nos? tagadhatod-e, hogy az erkölcsi mag kikelt és gyümölcsét élvezed?

Halljátok csak! Ismét más magvetőket látok lelkem előtt Hallom Luther Márton dörgő hangját, — hallom

Kálvin János érczkiáltását, látom Melanchtont szelid mosolyával, látom Zwinglius Ulrichot kezében kivont karddal elesni a reformált vallásért. Ezek voltak a magvetők.

Kikelt-e a mag, volt-e aratás? Feleljetek meg magatoknak, s adjatok hálát az Istennek, hogy úgy imádhattátok őt, a mint ő kívánja: lélekben és igazságban!

* * *

Akartok még látni erkölcsi aratást? Tekintsetek magatok körül, s látni fogtok.

Egy ifjú ember áll előttünk. Ifjú, mert még alig érte el az élet tavaszának felét; de azért mégis öreg, erőtelen aggastyán. Alakja meggörbült, keze reszket, térdei inognak, arcza sárga, fénytelen szemeit kékes karikák körítik. Lássátok, ez az ifjú szinte vetett és aratott. Vetett a tivornyának, dobzódásnak, bujaságnak, és aratott koravénséget, betegséget! Vetett a testnek s aratott veszedelmet. A ki mint vet, úgy arat!

De nézzünk csak meg egy másik alakot. Egy erőteljes férfi áll előttünk már jóval túl az élet nyarán, közel az élet őszéhez. Jól esik a szemnek ránézni, mert az a nyílt tekintet, az a daliás tartás, azok a ruganyos léptek, úgy vonják magukhoz az embert. Lássátok! ez a férfiú is vetett és aratott. Vetett a mértékletességnek, józanságnak, önmegtartóztatásnak, a rendnek, munkában úgy mint pihenésben; és aratott erőt, egészséget, életkedvet, munkakedvet, késő ifjúságot, késő vénséget, s a sirontúlra boldog reménységet. Vetett a léleknek, és aratott örök életet. A ki mint vet, úgy arat.

Amott egy család, egy háznép tűnik fel előttem. Naponként éktelen zsvivaj hallatszik e házból s káromkodó beszéd fertőzti meg a levegőt. Felnőtt fiúk és leányok feledkeznek meg e parancsolatról: „Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy jól légyen dolgod és hosszú életű légy e földön“. Durva szavakkal illetik, bántalmazzák az apát, ki egy egész életen értük fáradozott, s az édes anyát, kinek emlőjén nevelkedtek, s ki annyi álmatlan éjet virasztott át bölcsőjük felett! Lássátok atyámfiak! itt is vetést és aratást látunk. Azok a szegény szülők elvakult szülői sze-

retetükben vetettek a kényeztetésnek, elkapatásnak, elnézésnek, gyengeségnek, rossz nevelésnek, rossz példaadásnak s most aratják a gyermeki tiszteletlenséget, szeretetlenséget, késő bánatot, késő szomorúságot. Hiába! A ki mint vet, úgy arat.

De forduljunk el e sötét, szomorú képtől, s keressünk egy szebbet, derültebbet. Keressünk fel egy másik családot. Ott már egészen más dolgokat látunk. Reggel imádsággal kelnek, estve imával feküsznek s a napi munka a legszebb rendben folyik, mert a család fejének bizalom és szeretetteljes tisztelettel engedelmeskedik mindenki. A gyermekek szófogadók; tisztelik szülőiket, öregszüelőiket; és egymással békességben vannak. És midőn asztalhoz ülnek, vidám, nyájas beszélgetés fűszerezi az ételt, nem hangzik a káromkodás szava, s a goromba, illetlen, fajtalan beszéd távol van innen. Ime atyámfiai! itt is vetést és aratást látunk. A szülők vetettek a jó erkölcsnek, jó példaadásnak, szigorúságnak, vallásosságnak, jó nevelésnek s most aratnak gyermeki szeretetet, tiszteletet, házi békességet, korai és késői örömeiket! A ki mint vet, úgy arat!

Valóban, atyámfiai! Az erkölcsi világban is olyan az aratás, a minő a vetés volt; — a konkoly konkolyt, a tövis tövist, a tiszta mag tiszta búzát terem. És mind ennek megvan a maga aratása. A melyik apa gyönyörködik benne, midőn beszélni alig tudó gyermeke trágár, fajtalan, illetlen szavakat dadog; a melyik apa még — ha csak úgy tréfából is — maga tanítja értetlen kis fiacskáját káromkodni, vagy ha felnőtt, maga ad példát a káromkodásra, az az apa biztos lehet, hogy fia előbb-utóbb őt fogja összekáromolni! Mig ellenben az az apa, ki rakoncátlanoknál kezdő gyermekét megfenyíti s káromkodás helyett illedelmes beszédre, vallásosságra, becsülettudásra, imádkozásra tanítja: az az apa biztos lehet róla, hogy gyermeke is fog ő érette naponként imádkozni.

*
*
*
Ime édes atyámfiai! Megtettük az összehasonlítást a kétféle vetés és aratás között. Én is vető vagyok, mert ime most a jónak vetettem magvait sziveitek földjébe!

Adja a minden áldások Istene, hogy e magvak ne hullottak légyen se a kősziklára, se az útszélre, se a tövisek közé, hanem sziveitek jó termő földjébe; hogy az elhintett jó magvak jó gyümölcsöt hozván: béke, egyetértés, buzgóság, vallásosság, szeretet legyenek állandók közöttünk. Amen.

Kálmán Dezső.

Aratási tanács.

— Egyházi beszéd. —

Alapige: Jer. pr. 5. r. 12. v. „Éhséget nem látunk“.

Még a kegyes hajdankorban tette az Ur amaz örvendetes ígéretet, hogy „mig a föld léssen, a vetés és az aratás meg nem szűnnek“. És ez az ígéret azóta minden évben beteljesült, s bizunk továbbra is, hogy jó Istenünk ezen ő ígéretét soha nem hagyja teljesületlenül.

A szent könyv ugyan többször emlékezik a terméketlenség miatt bekövetkezett éhszükségről; ilyen volt Egyiptomban a Potifár idejében történt éhszükség, midőn a József előre való gondoskodása mentette meg az embereket. Ilyen volt a Samariában Elizeus próféta által megjövendölt 7 évig tartó éhség is, a mely azonban nem az egész földre, hanem csak egy-egy tartományra terjedett ki. Sőt a szent könyv által előadottakon kívül is van tudomásunk egy-egy országban vagy vidéken dúló éhségről, midőn az emberek kenyér hiányában különféle növényrészekből készült eledellel tengették életüket, de olyan éhszükségről, mely az egész földre kihatott volna, sem a szent könyv, sem a világtörténet könyve nem emlékezik. S ez, mig egyrészt ellenkeznék is Istennek fentebb közölt azon ígéretével: „mig a föld léssen, a vetés és aratás meg nem szűnnek“, addig másrészt a gyors közlekedési eszközök létezése mellett ma alig történhetnék meg, mivel egyik világrész terményeit most igen könnyen és gyorsan átszállíthatjuk a más világrészbe, hacsak valami rendkívül különös csapás által a világ összes gabonaterménye meg nem semmisítenék.

Azonban Isten, ki e világot és a benne élő embe-

reket teremtette, bizonyára annak fenntartásáról is gondoskodni fog minden időben!

Istené legyen az örök hála, hogy a föld ez idei termést szorgalmas munkánk után nem kis mértékben meghozta; a szántóvető izzadása nem maradt sikertelen, s bár merre tekintünk, a magdús kalászosokkal megrakott szántóföldön gyönyörködhetik a lélek, s erős a reménység, hogy ha az aratásra teljesen kifejlett terményünk, a bizonytalan jövő méhében rejlő csapásoktól megkimélve jut kezünk közé: a magvetőnek nem leendő panaszra oka, s éhséget nem látunk!

Hanem, mivel folytonos fáradtsággal kell ennünk kenyerünket s a jelen évi termésünk sem tarthat örökké, hogy éhséget soha ne lássunk, alkalmoszerűnek látom beszélni arról

I-ör, hogy testi erőnkkel okosan éljünk,

II-or, hogy az aratás áldásaiban elvett jókat okosan használjuk. Hogy tehát éhséget ne lássunk, szükség

I-ször:

hogy erőnket okosan használjuk.

A testi erővel való okos éléssel különösen kettő ellenkezik: a restség és a túlságos erőmegfeszítés.

a) A restség, midőn valaki a munkaidő alatt erejét nem foglalkoztatja, hanem tétlenül, minden tevékenység nélkül éli le idejét. A ki a helyett, hogy nyárban gyűjtené a télre valót, munka nélkül nézi a nap keltét és nyugtát és azt mondja: „még egy kicsit aludnom kell, egy keveset szunnyadnom kell, egy kevéssé kezemet össze kell tennem az aluvásra“.

Az ilyenre eljő, kétségkívül eljő, „mint a könnyű úton járó a szegénység, és a szükség, mint a paizsos ember“. Az ilyen ember, ha erejét nem használja okosan, nem is mondhatja el a szent leczke szavait, hogy „éhséget nem látunk“, nem, sőt a mellett, hogy teste tevékenység hiányában elbetegesedik, még folytonos éhséggel is gyötörtetik, ha szánakozó emberek nem könyörülnek az ő nyomorúságán. Lám! a méhe kiöli a dologtalan,

ingyenélő herét a maga társaságából; nem félsz-e, hogy te sem lennél másra érdemes? A rest nem méltó, hogy embernek neveztessek!

A restségnek éppen ellentéte, de az erővel való okos éléssel is ellenkezik másfelől:

b) a túlságos erőmegfeszítés.

Azokhoz szólok most, a kik nem elégesznek meg a kora reggeltől napestig való dolgozással, hanem még az éjt is nappallá szeretnék változtatni, s az Isten világigazgató munkájába vágnak bele; azokhoz szólok most, a kiknek nem elég egy hétből hat napot munkában tölteni, hanem még a hetediket, az Úrnak napját is munkálkodásra használják fel!

A húr is elpattan, ha túlságosan feszítik, az emberi test izmai is felmondják a szolgálatot, ha folytonosan, az erőgyűjtésre szükséges pihenés nélkül szerfelett zaklattatik! Külömben is bámulatos a ti kitartástok, melyet forrón égető nap hevében, napokon, sőt heteken át gyakoroltok. Miért nem használjátok az éjszakát pihenésre, a vasárnapot az Isten házába való jövetellel az imádkozásra?

A szegénység nem ok; mert hisz éppen a szegénynek kell őriznie az ő életét: házastársáért és gyermekeiért, a kik, ha te, munkabíró családfő kidőlsz! gyermeki éveiknél fogva munkára képtelenségök miatt éhen halhatnak el.

Te, ki családot alkottál, nem magadért élsz csupán, Istennek is vannak veled céljai, családod iránt is vannak kötelességeid, melyeket le kell rónod. Miért akarod hát az aratásban való túlságos erőmegfeszítéssel haláloz elközelítését siettetni? Hisz „a ki mindent meg akar nyerni: semmit sem nyer“; az aratással különben sincs vége a munkának, dolgozni azután is lehet, sőt kötelesség!

Használd hát erődöt, mindnyájotokhoz szólok: használjátok erőtöket okosan! mert csak akkor nem láttok éhséget.

A restség és a túlságos erőmegfeszítés, a mitől óva intelek; használjátok a kettő közötti középútat. Sok embert mutathatnék, kik közül az egyik a restségnek, másik az ellenkezőnek lett szánandó áldozata. Vigyázzatok, nehogy ti is e sorsra jussatok. Szükség

II-szor:

hogy az aratásban elvett jókat okosan használjátok.

Itt is két dolog az, a melyre figyelmeztetlek; az egyik a fősvénység, a másik a szerfelett való pazarlás.

Mindkettő ellenkezik az aratásban elvett jókkal való okos éléssel, és e tekintetben példát vehetnénk a termő földtől, a mely jóllehet egyszer kevesebbet ad mint más-kor, — a minek azonban mindig megvan a maga oka, — de azért sohasem túlságig fősvény, és sohasem szerfelett pazar adományaival.

Maga Isten is, ki e földi jókkal megáldott tégedet, nem azért tette azt, hogy azzal szűkmarkúlag élj, hanem, hogy „adj abból részt hétnek vagy nyolcznak is, mert nem tudod mikor jön rád a veszedelem“. Igen, nem tudod, hogy a te gazdagságod is örökké tart-e? nem tudod, ha a Jób sorsa, — ki egy napon elvesztette mindenét — nem következik-e te reád is? és akkor hogyan kívánhatnád, hogy segítsenek rajtad az emberek, hogy csillapítsák éhségedet, midőn te nagy fősvényen megtartóztattad kezedet az adakozástól?!

De ha a fősvény nem használja okosan az elvett jókat, nem használja azokat úgy a pazarló sem

Nincs oly bő forrású jövedelem, melynek kiapadása be ne következhetnék. Miért tékozlod hát javaidat hasztalanul: miért nem gondolsz a holnapra is? Lám, a föld sohasem meríti ki a túlbő termés által végképen erejét, hanem úgy gazdálkodik azzal okosan, hogy munkád után jövőre is juttasson neked elrejtett kincseiből. Azért, hogy most nem látsz éhséget, szükséget, egy következő terméketlen év felemésztheti vagytonod nagy részét. Nem az okosság törvénye parancsolja-e hát, hogy a most elvett javakból juttass akkorra is, a mikor majd kevesebb lesz a földtől várható jövedelmed. Bőven pazarolva, a legtöbb is kevés lehet, míg okosan használva, a kevés is megsokasodhatik.

Mutassak-e az életből példákat? Számptalanokra hivatkozhatnám, hogy az elébb még dúsgazdag, pazarlás által kimerítve erejét, utóbb a szegénység rongyos gúnyájába burkolódzva, éhségtől kinezva lehelte ki életét! Hányszor

nem tapasztalhattátok magatok is, hogy egy kissé kevesebbet élvezve, a jövőre is maradhatott volna, míg így keservesen adtátok meg korábbi tékozlástok árát? Hány embert láthatunk, ki tékozló elődének lett szomorú áldozata, s szenved olyan bűnökért, miket meggondolatlan, vagy könnyelmű őse követett el? Már csak ez is, saját gyermekeitek jövődjé jóléte is elég ok lehet arra, hogy javaitokkal való élétekben, a becsületes közép mértéken túl soha ne lépjete!

Ne feledjétek hát, k. h.!, hogy valamint a fősvénység, úgy a tékozlás is előbb, vagy utóbb, de mindenesetre megbosszulja magát; ne feledjétek, hogy bármily nagy vagyon is nem okosan használva, éhséget, szükséget hozhat ránk vagy gyermekeinkre.

Ime, k. h.!, ezeket láttam jónak ez aratás kezdetén lelketekre kötni, hogy a munkában ne legyetek restek, de erőtöket se pazaroljátok szerfelett. Az aratásban elvett javakkal való élésben tartsátok meg az illendő mértéket: úgy „éhséget soha nem láttok“, és mindenkor jól léssen dolgoztok. Amen.

Varga Antal,
zeherjei h. pap.

Új kenyérrel való úrvacsoráláskor.

Miért kell Istennek hálát adnunk?

Alapige: IV. Mózes XV: 19. *„Akkor, hogy kezdetek enni a földnek kenyeréből: adjatok ajándékot az Urnak“.*

Akár merre fordítsuk szemeinket a világon: mindenütt az Isten hatalmának, bölcseségének és jóságának jeleivel találkozunk, melyeknek szemlélése Isten iránti szent érzéssel tölti el szívünket. Mert az okos lélekkel felruházott embernek lehetetlen: hogy ne csodálja a hatalmat, mely a világ roppant alkotmányában elibe tárul; hogy ne álmélkodjék a bölcseségen, mely az itt uralkodó szép rendben tükröződik; hogy ne áldja s hálálja a jóságot, mely megszűnés nélkül gondoskodik minden teremtményekről, főképen pedig az emberről, a teremtesek koronájáról.

Isten jóságának kétségkívül legnyilvánvalóbb jele a földnek esztendőnkénti megkoronázása, hogy mindennapi kenyerünket kiszolgáltatja. A föld nem egyenlően nyújtja ugyan minden évben a mindennapi kenyerünknek való gabonát, mert erre nézve is érvényben áll a Predikátori könyv (VII: 14.) mondása: „*hogy a gonosz a jó szerencsének ellenébe helyzetetett*“: de azért „*a nyár és tél, a vetés és aratás soha meg nem szűnnek*“. I. Móz. VIII: 22.

Épen azért, legyen bármily szűk, mostoha termés is: az okos lélekkel s érző szívvvel felruházott ember kötelezettnek érzi magát a mennyei Atya jóságának áldó hálálására, jól tudván, hogy a mi szűken van is, Ő neki köszönhető, „*mert Ő tőle száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék onnan felül az egekből*“. Jakab I: 17. Ennélfogva, midőn eljő az idő, „*hogy ehetik a föld új termésének kenyeréből, ad ajándékot az Úrnak*“, azaz új szövetségi értelemben — dicséretmondó és magasztaló hálaadással megemlékezik a mennyei Atyáról.

Ha az embereknek megköszönjük adományaikat, melyeket nekünk nyújtanak, nem tekintve, hogy mit és mennyit adnak: elmulasztanánk-e ugyanazt cselekedni Isten irányában?! Ó nem! „*akkor, hogy kezdetek enni a földnek kenyeréből, adjatok ajándékot az Úrnak! emlékezzetek meg áldó hálaadással Ő róla!*

A keresztyén embernek azonban korántsem elégséges csupán magánosságban, saját lakóházának falai között emlékezni az Úrról áldó hálaadással nekünk nyújtott áldásaiért; hanem, minthogy Isten is nyilvánvalóan osztogatja áldásait közösen mindnyájunknak: tehát szükséges, hogy az Úrról, a mennyei Atyáról áldó hálaadással való emlékezés is nyilvánvaló és mindnyájunk által közösen teljesített legyen.

Egyházunk rendtartása szerint épen azért van most megterítve az új aratás zsengejével az Úrnak szent asztala: hogy itt az ő szent házában nyilvánosan és közösen szenteljük meg a hálaadás ünnepét, dicsőítsük a mennyei Atyát együttesen — mint azon egy lelki családot alkotók, azon egy szentek egyességének tagjai, hogy ez által

eleget tegyünk a sz. leczke igéiben foglalt felhívásnak: akkor, mikor kezdetek enni a földnek kenyeréből, adjatok ajándékot az Úrnak!

És hogy ezen aratási hálaadó-ünnepélyben való részvételre annyival inkább felbuzduljunk, elmélkedjünk ezen alkalommal azon fontos kérdésről: „miért kell nekünk Istennek hálát adnunk“.

I.

Először is azért kell Istennek: hálát adnunk: mert vallásunk Isten nevében ezt kívánja, parancsolja.

Hogy szent leczkénken kívül még mily sok helyen fordul elő a Szentkönyvben az Isten iránti hálaadásnak igénylése, meghagyása: ha ezt mind egybegyűjtve el akaránk beszélni, akkor az tenné ki egészen mostani elmélkedésünket. Az ó- és új-szövetségi szentirók mind egyformán kötelesség gyanánt tanítják és hirdetik ezt az Isten népének. Legyen elég e kötelességre nézve csak azt felemlíteni, mit a nagy apostol Pál mond a többek között: *„minden dolgokban hálátok adjatok: mert ez az Istennek akarata a Jézus Krisztus által tihozzátok“*. I. Thess. V: 18.

Ha az apostolnak e mondásán kívül semmi több nem volna is a Szentírásban, az Isten szerént való életre tanító könyvek könyvében: már ez maga elég arra, hogy az Isten iránti hálára való köteleztetést elismerjük és annak meghódoljunk. El is ismeri és készséggel hódolva teljesíti is azt minden keresztyén: kinek érző szive mellett tiszta felfogása van Istenről és az emberről; és e kettőnek egymáshoz való viszonyáról.

Tudja az okos felvilágosult keresztyén: hogy Isten Úr, ura az egész világnak; mi pedig szolgálói vagyunk Ő néki: a szolga pedig tartozik teljesíteni az Urának akarátát, parancsolatát! Tudja az okos, felvilágosult keresztyén, hogy Isten király, hatalmas és nagy király mindeneken; mi pedig az ő országának népei, alattvalói vagyunk: a népek, alattvalók pedig hűséggel viseltetnek országuknak, királyuknak törvényei iránt! Tudja az okos, felvilágosult keresztyén, hogy Isten teremtő Atya — sokkal

jobb és bölcsőbb a földi atyáknál; mi pedig gyermekei vagyunk: a gyermek pedig engedelmességgel tartozik atyja minden legkisebb szavának! Tudja az okos, felvilágosult keresztyén, hogy Isten gondviselő jó pásztor; mi pedig az ő nyájának juhai vagyunk, „*kiket gyönyörű szép mezőn éltet és szép, kies folyóvizre legeltet*“ Solt. XXIII: 1., a nyáj pedig hű követője őt vezérlő pásztorát szavának! És így az okos, felvilágosult keresztyén engedelmeskedik Istennek: mint szolga az Urának; mint alattvaló a királyának; mint gyermek az atyjának; mint juhnyáj a pásztorának.

Annyival inkább teljesíti pedig ezt, mert tapasztalja azon kijelentés igazságát, hogy boldogok, kik megtartják Isten parancsolatait „*Irgalmasságot cselekszik Jehova azokkal, kik megtartják az ő parancsolatait*“ II. Móz. XX: 6. „*Ki azokat betölti, él azok által*“ III. Móz. XLVIII: 5.; „*bátorságosan lakik e földön*“ III. Móz. XXV: 18.; „*még a mezőn való kövekkel is frigye lészen*“ Jób V: 23.; „*ad annak áldást mezőben és csűrben*“ V. Móz. XXVIII: 9. „*Megsokasítatnak az ő napjai*“ V. Móz. XI: 21.

II.

Másodszor, hálát kell adnunk Istennek azért, mert erre tanít bennünket a kegyes hívőknek és magának Krisztusnak példája.

Szent könyvünk, a Biblia — telve az Isten iránti hálaadásnak szép példáival.

Nézzétek Nóét, kit Isten megtartott az özönvizben, — midőn kilépett bárkájából a szárazföldre, legelső dolgának tekintette, hogy „*oltárt épített és azon áldozék égő áldozattal*“, hálát adván az Urnak, hogy hozzá oly igen jó, kegyelmes vala. I. Móz. VIII: 20.

Nézzétek Eliézert, a hívők atyjának Ábrahámnak kegyes szolgáját, midőn ura elküldötte, hogy fia — Izsák számára hozzon feleséget az ő rokonságából, Mesopotámiából: a mint megtalálta a helyet és leányt — „*meghajtá magát és imádlá az Urat*“, hálát adván, hogy útját szerencsésé tette. I. Móz. XXIV: 6.

Nézzétek Dávid királyt; a koronás prófétát, midőn áldásait szemléli és élvezi — mint énekel hálaénekeket az

Urnak a CIII. Zsoltárban: „Áldjad én lelkem az Urat, és minden belső részeim az ő szent nevét! — Áldjad én lelkem az Urat, és el ne felejtkezzél semmi jótéteményéről!”

Olvassátok el csak Birák könyve V: 1., mint ad hálát Istennek — a zsidónép ama hires asszonyvezére Debora: midőn megalázta az Ur Jábint — Kanaán királyát — az Izrael fiai előtt, — fárasztó harcuknak jutalmát elnyerve!

Olvassátok el csak I. Sámuel próféta könyve II: 1., mint ad hálát Istennek az ó-szövetség egyik próféta asszonya — a sokáig magtalan Anna: midőn Izraelnek istene megadta szívének kívánságát, — melyet ő tőle kért, t. i. hogy gyermeke született!

Olvassátok el Lukács ev. I: 68., mint áldja az Urat Zakariás, midőn késő vénségében az ő idős feleségétől Erzsébettől fia — Ker. János született!

A többi egyéb példákat elhallgatva, előttünk ragyog még magának Idvezitőnknek szép példája. Hálákat adott ő mindenkor mennyei sz. Atyjának! Hálákat adva imádkozott, mikor a sokaságot csodálatosan jól tartotta! Hálákat adva imádkozott az utolsó vacsorán és úgy törte meg a kenyeret. És hogy ez rendes szokása volt Jézusnak: kiteszik abból, hogy az Emmausba menő tanítványok arról ismertek reá, hogy evés előtt a kenyeret megáldá, Istennek hálát adva — imádkozott!

Kövesd ó embertársam! a hívő kegyeseknek e szép példáit! Kövesd — mint keresztyén — isteni tanító mesterednek, Krisztusnak példáját!

K.! El ne mulasztjátok hálát adni Istennek minden áldásáért. Most is, „mikor kezdetek enni a földnek kenyeréből, adjatok ajándékot — hálát — az Urnak“; adjatok hálát neki nemcsak saját hajlékotokban, hanem itt is a vallás hajlékában, ezen — Istennek szentelt házban, a szent gyülekezet helyében!

III.

Harmadszor végre, hálát kell adnunk Istennek azért is még, mert ezt sugalja a bennünk levő er-

kölesí érzés, vagy más szóval a természet törvénye.

Azt mondja B. Salamon Predikátori könyve XI: 1.: „Még a föld is háládatos a munkás emberhez. Vessed a te kenyeredet a víz mellett és sok napok múlva megtalálod“. Nemcsak Esaiás próféta mondja; a tapasztalás is igazolja, hogy az oktan állatok is háládatosok, ismervén az ő urokat!

A pogányok — kik nem ismerik Istennek kijelentett igazságát — szintén nyilvánvalóvá teszik a hálaadásra való köteleztetés érzetét: midőn ételt, italt raknak bálványaik eleibe, vagy megégetik javaiknak egy részét azoknak tiszteletére; úgy gondolván: legegyszerűbb módja a hála nyilvánításának, ha visszaadják Istennek a tőle nyert áldás egy részét.

Hát vajjon mi, K.! — kik a mennyei igazság tiszta világánál járunk — elfojtanánk a kebel hálára ösztönző indulatait? mi ellene állnánk a természet e szent törvényének? Ha ezt tennék: többé nemcsak keresztyének, hanem emberek se lennének, sőt alábbvalóbbak az oktan állatoknál is. Akkor igazán ránk illenék Esaiás prófétának eme fájdalmas feddőzése: „Az ökor ismeri az ő Urát és a számára az Urának jáslát: az én népem pedig nem veszi észébe magát; nem ismeri meg az ő Urát!“ Esaiás I: 3.

Azt tartja a közmondás is: „a háládatlan ember a földnek legnagyobb terhe!“ Ebben a legkeményebb ítélet van kimondva! Ó vajha az embereknek volna szívök érezni elhordozhatlan terhét e kemény ítéletnek! hogy ne találkoznék senki, ki a hálátlanság vétkébe esnék mind az emberek, mind főképen a mennyei jó Atya Isten irányában.

Ó ne találkozzék közöttünk senki ilyen, sőt felbuzdulván sziveinkben, menjünk eleibe az Urnak hálaadással; mikor kezdünk enni a földnek kenyereből, adjunk ajándéku hálaadást Istennek, a gondviselő örökkévaló Atyának!

*

*

*

Midőn megterítve áll a szent asztal az új kenyér zsen-géjével; midőn elkészítettett a mennyei vendégség az aratás hálaadó ünnepélyéül, melyhez mindnyájan hivata-

losak vagyunk: arról van szó tulajdonképen, K.! hogy vagyunk-e Istennek — mint Atyának tisztelő gyermekei; mint királynak hűséges alattvalói; mint urunknak engedelmes szolgái; és mint pásztorunknak szavára hallgató és azt követő juhain. Arról van szó: hogy inkább követjük-e a kegyes hívőknek és magának Jézusnak, Idvezítőnknek példáját, kik Istennek minden körülmények között hálát adtak; vagy pedig követjük azoknak példáját, kik elveszik az áldást, de annak adójára nem gondolnak, arról meg se emlékeznek. Arról van szó: engedünk-e a keblünkbe oltott érzésnek, a természet törvényének, mely nyilvánul még az oktalan állatoknál is, és ha szemléljük, örvendeztet bennünket; vagy pedig alább súlyesztjük magunkat ezeknél is; nem ismerjük és nem csókoljuk meg a velünk jóltevő kezét; az érzetlenség kőhöz hasonlónak mutatjuk szívünket.

Ó, távol legyen tőlünk, hogy mi ez utóbbiak közé számláltassunk! Jőjjetek ide e szent asztalhoz, az aratási hálaadó-ünnepély mennyei vendégségéhez mindnyájan! Jertek, a földi kenyér és bor jelképében részesüljünk a mennyei eledelben és italban, hogy megtartassék lelkünk az örök életre. Amen.

Fábián Mihály,

harkányi ref. pap.

Hazaszeretet.

Lukács XIX: 41.

Vasárnapot értünk ismét Isten jóvoltából. Lecsillapodnak körülöttünk a hétköznapi élet lázas izgalmai. A munkazaj megszűnt, elhallgatott. „A béke és nyugalom szelleme látszik e föld felett lebegni“. Templomba siet most mindenki, új erőt meríteni az élet forrásából, a kifáradt lélek számára. Félre tehát most a világias gondolatokkal. Legyen e nap egészen a szívé, léleké. Elmélkedjünk!

A felolvasott igéket czélzatosan választám elmélkedésem alapjává; mert én azokban a legszebb, legnemesebb erények egyikét, Jézus hazaszeretét látom meghatározható, élénk színekkel lerajzolva.

ben áll

Figyeljetelek kérlek, egy kis rövid magyarázattal megkísérlem e képet előttetek kidomborítani.

Jézus halála előtt néhány nappal felkeresi még egyszer az ő kedvencz hegyét, a hol ő oly sokat tűnődött s oly sokszor gondolkodott hazájának, nemzetének jövő sorsa felett. S ez a történelmi nevezetességű hegy, az olajfák hegye Jeruzsálem mellett.

Minő kép tárul itt fel a merengő lélek előtt!

Mint egy kiterjesztett himes szőnyeg, ott fekszik előtte hazájának fővárosa, egész fényében, nagyságában; mely nagyszerű templomával, diszes palotasoraival, virágba borult kertjeivel s méltóságos kinézésével oly sajátos benyomást gyakorol reá s oly sok keser-édes gondolatot ébreszt fel borongó lelkében. Felelevenülnek képzeletében az átélt idők kedves emlékei, eszébe jutnak a hajdani boldog napok, gyermekségének, ifjúságának élményei. S azután a vidám multtal mintegy ellentétben, feltűnik a látnoki lélek előtt a sötét, rémes jövő, a szent város halomra omlása, elpusztulása s mindazon borzalmak hosszú sora, a melyek negyven év múlva szószerint beteljesedtek a jobb sorsra érdemes hazán s nemzeten, S ekkor a sötét benyomások között, a mélyen érző lélek elborul, tűnődő szívét megszállja a honfiúi fájdalom s felsóhajt: Kedves szép hazám! bűneidben önfeledten tobzódó nemzetem! vajha idejében megfigyelted volna az én kérő és intő szavaimat! Most már fájdalom, késő. A te számodra nincs irva irgalom, nem várakozik többé rád boldog jövő. Azután elhallgat s beszélni kezdenek helyette a könnyek, a honfiúi bánat aláperdülő könnyei.

Szeretett hiveim! Ugy hiszem, nincs közöttünk senki, kit e szívhez szóló kép szíven ne talált volna. És ez igen természetes; mert hisz e képben egy mindnyájunkkal közös, lelkünkhöz forrott érzelem, Jézusnak hazaszeretete van minta gyanánt élénk rajzolva.

Állapodjunk meg tehát gondolatainkkal ez órában „a hazaszeretetnek“ ezen magasztos képe előtt.

S lássuk elsőbben is — legalább főbb vonásaiban — ezen szép erénynek fogalmát, lényegét s azután indokait.

Közelebbről ismerve hitsorsosaim hazafias érzületét, emelkedettebb gondolkodását: legyen szabad remélnem, hogy az én szavaim kellő figyelemre s közérdeklődésre fognak találni az ő nemesen érző sziveikben.

* * *

Haza, szülőföld. Mily varázserejű szó ez! Nincs név a nap alatt, mely dallamosabban hangzanék felénk s édesebben, közvetlenebbül beszélne szívünkhöz, lelkünkhöz.

De hát lehetne-e széles e föld kerektségén szentebb, kedvezőbb hely annál, hol a boldog gyermekkor tarka pillangóit úztük gondtalanul? hol az apai gond s az anyai szeretet őrködtek pajzán játékaink felett?

Óh ti szép képei egy eltűnt, boldogabb kornak, mely elvágódólag tekint a lélek még most is felétek, a férfikor küzdelmei közül! Mily jól esik a gondokkal megterhelt szívnek reátok visszaemlékezni s közöttetek üdülést, vigasztalást keresni!

Ifjúi álmok, röpke remények, női hűség, testvérszeretet s ezer különféle édes emlékek kedves képei kapcsolnak minket hozzád óh drága jó haza. Kedves vagy te nekünk rózsáiddal, tüskéiddel egyiránt. Bárhol és bármeddig járjuk is az élet szövevényes útait: a kifáradt szív elvégre is hozzád vágy, feléd kívánczik. Mig a meghalás rémes gondolata is szelidebbé válik ránk nézve, ha elalélt fejünket azzal a tudattal hajthatjuk le a koporsó vánkosára, hogy fáradt hamvainknak a te kebeled ad majd örök nyugodalmat.

Látjátok, ilyen drága kincsünk nekünk a haza s ily erős, lángoló érzelem bennünk a honszeretet érzelmé.

És ez érzelem közös kivétel nélkül mindnyájunkkal. Ép oly erősen lángol az Norvégia buskomor hegyei közt, mint a viruló pálmák hazájában, vagy Ausztrália ős erdeiben nagynak, kicsinynek, miveltnak, miveletlennek szívében egyiránt

A történelem számos példában tanúskodik róla, hogy magok a régi világ nagy alakjai is épen így éreztek és gondolkoztak. Hány találkozott közöttök olyan, a ki késebb volt életét saját kezével kioltani, mint idegen földön,

a hazatérés reménye nélkül, életfogytiglan tengődni, sanyarogni a számkivetés keserű kenyerén. Hány volt közöttök olyan, ki a halálos ágyon sem feledheté el hazája kedves képét s könnyes szemekkel így szólott környezetéhez: „Ha hazám földén nem hunyhatom le szemeimet, vigyétek haza legalább testemet. A drága szülőföld temető-kertében, szeretteim között, sokkal édesebb lesz nekem a nyugalom“.

Gondoljunk csak az ó-szövetség egyik kiváló alakjának, Jákóbnak utolsó óráira! A kifáradt aggastyán bár 17 hosszú évet töltött Egyiptom földjén a legnagyobb jólétben és boldogságban, és mégis, mikor közeledni érezte élete végét, magához hivatá fiát, Józsefet s így szólott hozzá: Gyermekem! Kérek, ne temess el engem Egyiptom földén. Én atyáim mellett, kedves szülőföldem hantjai alatt akarok megpihenni. Vidd el oda az én kifáradt halmaimat s tégy esküt rá, hogy kérésemet teljesited. S ime úgy lőn. A jó fiú megesküdött s beteljesité a haldokló apa utolsó kérését.

Látjátok hivem! ilyen kedves a szülőföld s ily ellenállhatatlan erős érzelem a honszeretet érzelme!

* * *

Testvéreim! Kedves honfitársaim! Volna-e közöttetek csak egy is, a ki nem így érezne és gondolkoznék?

Nem hiszem, nem hihetem. Én sokkal magasabb véleménynyel vagyok hitsorsosaim hazafisága iránt, mint-hogy rólok efélét feltételezni is merésznék.

Nekünk kétszeresen kell szeretni e hazát, mert kétszeresen méltó az a mi szeretetünkre. Szeretnünk kell pedig azt szépségeért, gazdagságaért.

Nézzetek csak szét kérek magatok körül figyelemmel! Minő festői látvány tárul elétek mindenünnen! Milyen paradicsomi vidék, ezer kedves változatban milyen mosolygó, rokonszenves tájak terülnek el körültek e szép hazában mindenfelé!

Vizsgáljátok bár kedves alföldünk „arany kalászszal ékes rónáit“, méltóságosan hömpölygő folyamait, vagy a Balaton tündérszép vidékét, „Tihany riadó

leányával“, omlatag várainak festői csoportjával. Vagy tekintsétek meg a regényes felvidék vadvirágos völgyeit, rejtélyesen susogó fenyveseit, hol a lég telítve illattal, ábránddal, dallal. A puszták délibábjától, koszorús költőink kedves szülőföldétől, fel-fel egészen a tengerszemek, tündérregék bűvös hazájáig; mennyi bűvös-bájos kép, mennyi elragadó szépség, mennyi összehalmozott gazdagság és bőség mindenütt!

Kedves honfitársam! neked kétszeresen kell szeretned e szép hazát, melyet Isten és a természet annyira kiemelt s oly sok előnyben részesített más országok felett s annyira elhalmozott áldásával. Igen, szeretned kell azt szépségeért, gazdagságaért, de szeretned kell azt továbbá:

Eszményekben gazdag multjáért.

Én nem hiszem, hogy Európának virágzó nagy nemzetei közt volna csak egy is, melynek multja felemelő s különösen szomorú eseményekben gazdagabb, tartalmasabb volna kedves magyar hazánk történelménél.

Ezen igazság megvilágítása végett — mondjátok meg — miket soroljak el a multból előttetek?

Lefessem-e hazám hajdani fénykorát s vele ellentétben a gyásznak, pusztulásnak hosszú, siralmas napjait? Felidézzem-e sirjaikból nemzetem korszakalkotó nagyjai, büszkeségei közül egy Sz. István, IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás fényesen kimagasló alakjait s az ezen nevekhez kapcsolt emlékeket?

Vagy elsoroljam-e mindazon sötét és véres eseményeket, melyek a küzdelmes multból a Mohi pusztához, Várnához, Mohácshoz, Szigetvárához, vagy a legújabb időkből Világos szomorú téreihez fűződnek? Lefessem-e a török, tatár hordák dúlásait, az égő falvak, városok füstjét, a menekülő lakosság kétségbeesését? vagy a közel multból egy Haynau vérbíróságát, vérlázító kegyetlenségeit? Hajh művészi ihlet, sőt nem ritkán vérbe mártott toll kellene ahhoz, e borzadalmasan nagyszerű képek élethű lefestéséhez. Ugyanazért én meg sem kísérem azt. Nem szándékom fölidézni előttetek a mult idők véres árnyait, újból kiszinezni az iszonyat képét s felizgatni az

immár lecsillapult kedélyeket, hanem igenis szívem egész melegével s lelke legszentebb meggyőződésével kiáltok hozzátok: forgassátok hazátok történelmét, e „vérrel és virágokkal himzett szőnyeget“. S azután lelkesüljetek! Szeressétek e hazát eseményekben gazdag multjáért. Igen, a multból nagy példák intenek felénk. Buzduljunk! Lelkesüljünk! „Legyen nekünk a multak emlékezete, a jelen tanúlsága, a jövő számára“. (Kosuth.)

De szeretnünk kell e hazát, nemzetet végül életrevalóságáért s reményekre jogosító jelenéért.

A létért való küzdelmek hosszú, véres századai után, végre-valahára felcsillámlottak minálunk is a derűsebb napok, az óhajtvá várt béke és szabadság áldásos napjai.

Az átviharzott katasztrófák után, szivárvány támadt az égen, s felhangzott végre a mi „feldúlt lelkeinkben“ is a vidámabb ének, megjelentek közöttünk az ős pásztorregék kedves alakjai, megszólaltak nemzetünk dalnokai, csalogányai; kik, mint egykor Ámfion Áthénét — mondhatnók — dallal kezdék felépíteni e porba omlott szép hazát romjaiból.

A szellemi munka által elért siker fokozatosan ébreszté a nemzetben az erőt, önbizalmat, reményt, munkakedvet. S mi lőn az eredmény? Tekintsetek körül! Ime csak rövid néhány évtized alatt is mily nagy változás, mily csodás átalakulás s mily élénk pezsgő élet s fényes siker e szép hazában mindenfelé!

Mintha a sors egyszerre hosszú, meddő századok mulasztásait akarná helyrehozni: az idő titokzatos méhéből egymástérve kerültek felszínre a nagy államférfiak, költők, művészek, szónokok, a nemzet rég nélkülözött kiváló nagy szellemei, kik csak úgy szórták közöttünk lánglelkök ragyogó szikráit.

Igazán tüneményes idők, lendületes, lelkesedéstől lázas napok jártak mindenfelé. A közlelkedés csodával határos tényekben nyilvánult. „Elsőben is eltörölte az ösiséget, minden kiváltságaival, szabaddá, egyenlővé tette a haza minden polgárát, közössé a terheket; megnyitotta a hon

határait minden oldalról az európai kulturának. s eként egy egészen új s korszerűbb társadalmi rendszernek tevé le alapjait. Azután felépíté, mintegy varázsütésre, a tudományok fényes csarnokát. Szembeszállt az elemekkel s majdnem emberfeletti erővel megzabolázta a szőke Duna szilaj hullámait. S ime a legnagyobb magyar fényes álma immár háromszorosan is megvalósult; a költő szerint: „Az ifjú szép Pest, Korvin agg várával barátságosan fog kezét“. (Arany.)

Az elért siker új erőt adott a további küzdelemhez. Egymástérve emelkedtek, sőt emelkednek még ma is mindenfelé a szebbnél szebb műemlékek, közintézetek, nagyszerű gyárak, táviró és vasúthálózatok. A közművelődési áramlat oly erővel indult meg mindenfelé, hogy annak közösségéből mai napság már senki többé ki nem vonhatja magát. A ki azzal nem tart, elmarad, a ki ellene szegül, elsöpri az ár.

Valóban a szabadság és alkotmányos élet levegőjében felüdült, megifjodott körülöttünk minden; s dicsőségesen kezd immár beteljesülni századunk egyik legnagyobb gondolkodójának látnoki jóslata: „Magyarország nem volt, hanem lesz“. (Széchényi.)

Szóval, hacsak így nagyobb vonásaiban s főbb körvonalaiban is megfigyeljük azt a szokatlan, nagymérvű haladást, lázas tevékenységet, melyet e lánczairól felszabadult nemzet a közelebb lefolyt évtizedek alatt a tudomány, ipar s képzőművészet egyes ágaiban napjainkig kifejtett: igazán bámulattal kell megállanunk nemzetünk szellemi nagysága, életrealitása előtt, s szívünk-lelkünk egész melegével kénytelenek vagyunk hinni, remélni, hogy a magyar nemzet élni és szerepelni fog mindaddig, míg annak honfiait a honszerelem lelkesíti.

* * *

Testvéreim! Kedves honfitársaim!

Ime megkísérlettem lerajzolni előttetek a hazaszeretet szép erényét, a maga egész fönségében; úgy, a mint az a mi eszményképünknek Jézusnak szívében élt egykoron.

Elmondtam röviden, hogy szeretnünk kell e hazát szépségeért, gazdagságaért, eseményekben gazdag multjáért s reményekre jogosító jelenéért.

Most nincs egyéb hátra, mint esdve kérni, inteni, buzdítani benneteket, hogy az én erőtelen, de jószándékú szavaim ne legyenek pusztában elröpülő üres hangok a ti lelkeitekben.

Szeressétek tehát szívvvel-lelékkel e hazát, hirneves őseiteknek e drága, szent örökségét, melynek minden talpalatnyi földje, minden omladozó vára, régelmult idők nagyságáról, dicsőségéről beszél hozzátok titkos regéket.

Ne legyetek ti soha hasonlók azon hálátlan, alakoskodókhoz, kik bár e hazában és mégis nem a haza érdekeinek élnek. Kik naponta elfogadják a jótéteményt a közös édes anya kezeiből, és titokban mégis ellenségei annak; sőt — mondjuk ki — megvetésre méltó, arczátlan eszközei, egy bennünket megsemmisíteni szándékozó idegen hatalom nemtelen céljainak.

Ne legyetek ti hasonlók azokhoz a szellemtelen, törpe lelkekhez, kik, ha sötétülni kezd előttök a szemhatár, azonnal készek elhagyni apáik szent örökségét, s mint az égnek bujdosó vándorai, a költöző madarak ott keresik a hazát, hol számukra a jólét, kényelem és élvezet napja ragyog.

Ne tartozzatok ti azon élősdiak közé, kik a szép hazában polgári jogaikat, helyzetük előnyeit, mások jóhiszeműségének kizsákmányolására szokták felhasználni, kik előtt hazafiság, jellem, becsület, közügy, közérdek, mindmind üres hangok, ismeretlen, értéknélküli fogalmak. Kiknek egyedüli jelszavuk s egyetlen életcéljuk: „Meggazdagodni mindenáron! bár sirjanak aztán egész tönkretett családok az ő véres körmeik után. Ne tartozzatok ti a társadalom ezen rémei, nyomorgatói közé honfitársaim! Ezek nem védői, nem fentartó oszlopai, de titkos mételyei e szép hazának s bizonyára nem érdemesek azokra a jogokra, melyekkel a haladó korszellem veletek együtt őket is felruházta.

Legyetek ti méltó utódai hirneves őseiteknek! Ha ők a csatatéren, a vérmezőkön aratták a babért, a dicsőséget:

ti a békés polgári életben teljesítsétek a hon iránt kötelemeiteket.

Szeressétek ti e hazát örömeiben, gyászában, jó és rossz napjaiban egyiránt! Egy hosszú ezredév történetének s tanulságainak nem illenék, sőt nem is szabad nyom nélkül eltűnni veletek.

Ha a honszeretet volt az, mely e drága hazát az ő ezer éves pályáján, a honfoglalás idejétől napjainkig, annyi balsors s oly sok vizsály között megtartotta: a mi honszerelmünk legyen az, mely őt egy másik újabb ezredre is fel fogja tartani a művelt nemzetek diszes soraiban.

Kedves honfitársaim!

Munkára tehát! A multból nagy példák intenek felénk. Lelkesüljünk! Legyen a jelen reményekre jogosító alapja egy boldogabb jövőnek!

* * *

Te pedig, óh drága hon, hazám, kedves szülőföldem! virágozzál mind az időknek végéig!

Az átviharzott sötét századok után láss immár boldogabb napokat. Élvezd a szelid béke derűsebb napjait. „Sokasodjanak meg feletted az égnek áldásai!“ Öröm, jólét, egyetértés lakozzanak a te falvaiddban, városaiddban! Szabadságról, honszerelemről zengjen itt az ének, a te regényes hegyeid közt s kalászos rónáidon mindenhol.

Legyen a te fényed a mi fényünk, dicsőséged a mi dicsőségünk. Amen.

Szabó József,

szalonnai ev. ref. pap.

Középtidejű nő felett.*)

Sokan azt tartják az emberek közül, hogy az élet akkor ér valamit, ha abból annyi örömet meritünk, a mennyit csak lehet s volt a régi időben az embereknek egy egész és pedig nagyon sok és tekintélyes tagot szám-

*) E beszéd egy zivataros multú — fegyházban is megfordult laza erkölcsű nő felett mondatott, — ki belefáradva az örömökbe, látszólag megtért s hirtelen halt el.

láló társasága, mely az élet céljául, feladatául, a gyönyörök élvezését tűzte maga elé. Hogy ezek mennyire jártak a helyes úton, az élet céljának megértésére nézve, azt mutatják a naponként előforduló példák, melyekből egyet-kettőt mi is láthatunk.

Az életnek célja azért is alig lehet az örömök keresése, mert így nagyon kevés ember érné el a célát. Hány ember van, kinek alig van az életben valami kis öröme, hát ezeket Isten azért teremtette volna, hogy életük soha célát ne érjen? de meg azért sem lehetnek az örömök az életnek egyedüli céljai, mert ezeknek folytonos elviselésére az emberi test egyáltalában nem is alkalmas, elväsik, elfárad, elbetegesedik azok miatt épen úgy, mint a nagy betegségek következtében, és végre azért sem lehetnek az örömök az életnek valódi céljai, mert a lelket teljesen kielégíteni sohasem tudják, valami ürességet mindig hagynak abban, a mint azt bölcs Salamon példájából is olvashattuk, ki miután az életnek minden örömét kipróbálta volna, meggyőződött arról, hogy mindaz, a mit az emberek annyira kívánnak, annyira hajhásznak, annyira kedvelnek, hiúságok hiúsága, haszontalan semmit érő dolgok.

Szavaimnak igazságát semmi sem igazolhatja jobban, mint e koporsóban nyugvó volt halandó társnőnknek élet-története. Hogy miként nézte ő az életet? azt ifjúságának történetéből ti tudjátok; de azt meg ő tudta legjobban, hogy az életnek örömei míg egyrésztől kiolthatatlan szomjat, kielégíthetetlen vágyat oltanak az emberbe, másrésztől azt nemcsak ki nem tudják elégíteni, de megbontják a testi szervezetet s ennek idő előtti kiégését, összerogyását okozzák, olyanná teszik, mint az elzárt százados holttest, mely egy érintésre millió meg millió szemmé porlad azonnal szét.

Ilyen azoknak sorsa, kik csak az örömöknek élnek, ilyen volt szerencsétlen társnőnké is, azért kereste életének utolsó idejében a vallásban a maradandót; azért, hogy a mit a világ neki meg nem adhatott, a vallásban találja fel. Feltalálta-e azt? mi nem tudjuk; de élete utolsó ide-

jének nyugodt szakasza, a sorsával való csendes kibékülés azt engedték sejteni, hogy nagyobb megnyugvást adott lelkének az Isten irgalmához menekülés, mint a világnak az örömmel való összes dicsősége.

De hagyjuk el. Élete példa lehet előttünk arra, hogy az örömök magukban senkit boldoggá, elégedetté nem tesznek, intés arra, hogy az életnek valódi javát ne az élvezetek hajhászásában keressük; biztatás arra, hogy Istenhez megtérni sohase késő; de példa arra is, hogy a megtérést halogatni nem jó; mert nem tudjuk sem óráját, sem napját, mikor jó el hozzánk az embernek fia, hogy számot kérjen tőlünk. E gondolatok szivünkbe vésésével emeljük fel szivünket a Mindenhatóhoz, hogy következőleg imádkozzunk:

Nagy Isten! bölcs és mindenható felség! Te mindent, a mi a földön van, bölcs czélból teremtettél, tudod mindennek czélját, előre látod, hogy teremtéseid mint fogják betölteni rendeltetésüket, mi gyarló emberek, kikben az ismeret csak rész szerint való, tapogatódzunk, hogy kikutassuk bölcseségednek titkait; de ritkán sikerül megtudnunk azt, a mit te elrejtettél.

Igy vagyunk az élet czéljával is. Nem tudjuk azt megérteni bizonyosan s épen azért különböző úton, módokon iparkodunk annak megoldása felé. Egyikünk az örömök keresésében gondolja feltalálni azt, azokért fut, azokért fárad; másik testét mellozva, sanyargatva: lelkét iparkodik mívelni, tökéletesíteni, a hozzád menetelre méltóvá tenni. Egyik földiekért futva — övéi boldogítását tűzi czélul maga elé, — a másik övéivel semmit nem gondolva, csak magának él, magáról aggságoskodik. Egyik törvényed megtartása által akarja kiérdemelni irgalmadat; másik a te veled való nem gondolással akarja próbára tenni atyai türelmedet. Mindezeket te eltűröd s szabad akarukat nem korlátolod; de mindamellet nem szűnsz meg minket figyelmeztetni hathatós példák által, hogy az örömök sem értek annyit, a mennyi értéket annak az emberek tulajdonitanak, hogy azok idő előtt ellankasztják, kiegészítik a test szervezetét, mintsem állandó boldogságot adjanak; te tanítasz, hogy a földi dolgok csak a koporsóig a mieink, ott elha-

gyunk mindent, apát, anyát, testvért, földi vagyont, egyedül a te irgalmad, kegyelmed az, mire utalva vagyunk.

Ó édes atyánk! cselekedjed, hogy erről soha el ne felejtkezzünk, cselekedjed, hogy életünk czélja, a te irgalmad, kegyelmed megszerzése legyen, hogy így midőn az emberek elhagynak: ne legyünk egyedül, legyen akkor velünk a te irgalmad, az bátoritson a halál félelmei között s vigyen át bennünket az örök életre Amen.

Bocsor Lajos.

K ü l ö n f é l é k .

A) *Felelet.*

A 271. számú kérdéshez. „Keserűi“ a 271. kérdésre vonatkozó válaszában a helyett, hogy a mi kérdezve volt, arra felelne és pedig úgy, mint nyílt kérdéshez szólni kell: tisztán, határozottan és indokoltan — inkább az x-i lelkész levelének tartalmát bonczolgatja; — s nem gondolva azzal, hogy e levél hivatalos lévén, csakis denuntiáló szándékból tétethetett közzé, beáll e szép szándék végrehajtójául és nyíltan vádol: zaklatásnak, házasság-nehezítésnek, stóla-préselésnek nevezi a ** völgyén szokásos azon eljárást, mely szerént a lelkészek a vidéki menyasszonytól és vőlegénytől keresztlevelet s ha a vőlegény özvegy, arról is anyakönyvi bizonylatot kívánnak. És ez arcunkba dobott vád kiszinezésére egy számlát állit ki, melyben tüntetőleg felmutatja, hogy mily drágások vagyunk mi, s mily kimélőn s olcsón szoktak eljárni a lelkészek ott Érkeserű és Tarcsa vidékén!

Nem szándékunk tüzetesen foglalkozni a 271-ik kérdés tárgyával; — ahhoz viszonyuló eljárásunknak ok- és szabályszerűségét elég kimerítőleg megmagyarázta válaszában a bánfalvai lelkész. Csakis annyit jegyzünk meg, hogy egyházmegyénk azon statutuma által, mely szerént „a különböző helységekből származó házasságokat mind a két helyen be kell irni a matrikulába“, azt akarta elérni, hogy az anyakönyv valóban az legyen az egyházban, a minek lennie kell — legyen az egyházközséget alkotó családok törzskönyve, melyben az utódoknak az ősökötli leszármazása nyilvántartassék.

A leszármazás e könnyű, olcsó és hiteles nyilvántartása igen fontos volt a régi nemesvilágban, — de fontos az a mostani ügyes-bajos világban is. — Mily nehéz például az utódoknak kimutatni a vérrokonság egyenes vonalát a 3-ik, 4-ik ősig is azon esetben, ha ez ősök valamelyike vidékről nősülvén, házassága nem iratott be saját egyháza anyakönyvébe; mily nehéz a leszármazás helyben ekként elszakadt fonalát a vidéken kikeresni és összekötni, midőn az utódok sokszor már nagyszüleiknek nevét sem tudják bizonyosan.

A kérdés tárgyához nincs több mondanivalónk; de annál inkább van szónk Keserői számlájához s annak forrásul szolgáló észjárásához. Azt mondjuk, hogy hiba van ott a kréta körül, de meg a logika körül is!

Azt bizonyolja Keserői, hogy ha ismeretlennel van dolguk, „ők is kérlelhetetlenül bekivánnak minden okmányt“. De hiszen mi is csak ismeretlenektől, csak a vidéki házasulóktól kívánjuk be azokat! Oly képtelenséget csak nem tesz fel rólunk, hogy saját hiveinktől önmagunk számára követelnénk kivonatokat a kezünknel levő anyakönyvekből?

És ha már Érkeserűn is ismeretlen számba megy — mint-hogy másként nem is mehet — a vidéki vőlegény: ha már annak ott is — csak úgy mint nálunk — be kell mutatnia minden okmányát: micsoda nyakatekert logikával lehet akkor a mi eljárásunkat ellentétbe helyezni az Érkeserűivel és azt zaklatónak, házasságnehezítőnek jelezni?

De hiba van a kréta körül is! Mert ha az ismeretlen, tehát a vidéki házasulóktól ott is „kérlelhetetlenül bekivánnak minden okmányt“: minthogy már ezen okmányok ott is — csakúgy mint nálunk — pénzbe kerülnek: vajjon miféle finanziaális mivelettel lehetett akkor a ** völgyi házasságoknál 8, a keserűvidékieknél pedig csak 3 frt 50 krba állapítani meg az e részbeni költségvetést?

És ha még számbavesszük, hogy nálunk az anyakönyvi kiadványozások díjja nem 1 frt, mint Érkeserűn, hanem csak 50 kr., — továbbá, hogy a ** völgyi egyházak némelyikében nincs esketési palástdíj — a bánfalvaiban még keresztelési sincs; valóban „difficile est satyram non scribere“, hogy épen mi vádoltunk stóla-préseléssel.

A mi azon példányul feltüntetett esetet illeti, hogy Keserői

szomszéd lelkésztársa egy a kérdésben levőhöz hasonló esetben, elégnék tartotta a vidéki özvegy vőlegénytől a keresztlevél helyett csak katonakönyvét (??) kivánni be; és özvegységéről csak az esketés előtt bemutatott hirdetési bizonylatból venni tudomást: hát ezen eljárást csakis inkorrektnek, a papi felelősség és tekintély rovására történő veszélyes játéknak lehet tartani. Mert ha például — a kihirdetésben lényeges tévesztés történnék az ilyen vaktában eljárás miatt, s e tévedésnek az eskető lelkész csak a hirdetési bizonylat bemutatásakor jutna tudomására: Quid tunc? Merné-e végbevinni az esketést? vagy újra kezdené a kihirdetést? Vagy ha épen az tűnnék ki a hirdetési bizonylatból, hogy a jegyesek nem eskethetők össze: nem méltán a lelkészre nehezednék-e a botrány odiuma, hogy a templom küszöbétől utasítja már vissza az általa 3-szor ki is hirdetett jegyeseket? És midőn aztán az ily házasságok esketés nélkül is bizonyosan megtartanak a lakodalmat: nem méltán érné-e a lelkészt az a vád, hogy könnyelmű eljárása miatt egygyel több lett a vadházasságok száma?

Kivált a mi vidékünkön, hol a vadházasságra lépők úgy tekintik a kihirdetést, mint a szándékolt egybekelés egyházi elismerését, — úgy hogy megtörténik néha, hogy az ekként párosulók szülei kérve-kérik a lelkészt, hogy legalább egyszer hirdesse ki gyermekeiket: Istenments az ilyen példányul felmutatott vaktában-hirdetés utánzásától. Újabb okul szolgálna az itten a vadházasságok szaporodására.

Mint Keserűi az y-ni h.-lelkészhez intézett, mi is egy tanácsot intézünk befejezésül a lelkészi pályára lépett tiszt. ifjú atyámfiaihoz: a minden tanító-mestereknél bölcsőbb mesternek a tapasztalatnak ama nagyon ismeretes, de oly sokszor elfelejtett jó tanácsát: Quidquid agis prudenter agas et respice finem. Béke velünk!

Némedi József,
dédési pap.

Svingor József,
raduai pap.

Csizmadia Jenő,
bánhorváthi pap.

a természet nagy templomáról tanultunk, — azt kivinnénk magunkkal oda is; onnan pedig sokszor vágyakoznánk istenházát szerető dávidi lángoló vallásos buzgósággal ide, a hit templomába. Így bizonyára, a nagy Istennek szentelt legnagyobbserű, legmagasztosabb, élő templomok lennének mi magunk s Istent hordozván mindenkor kebleinkben: életünk tökéletesen boldog, halálunk minden bizonynyal üdvös lenne! Amen.

Borzsák Endre,
szegzárdi reform. pap.

Erkölcsei főlény.

Lukács IV: 31—37.

A felolvasott szavak Kapernaumba vezetnek bennünket, hol az Idvezítő első izben lép fel úgy, mint a magasabb isteni igazságok hirdetője. Szavai ellenállhatatlan erővel hatnak a nép szívére, bölcsesége csodálkozásra ragadja a sokaságot, „*s a kik hallák őt, elálmélikodának az ő beszédén, melyek származnak vala az ő szájából*“. De itt még nem állapodik meg az Úr, s mintha nem elégette volna még meg a hatást, melyet szavaival előidézett, elindul s felkeresi a testi, lelki betegeket, hogy megorvosolja azok sebeit, hogy visszaadná őket újra az életnek s hogy így bizonyítaná be, miszerint az ő szeretete nemcsak beszédben, de tettekben is kész nyilvánulni. Fölkeresi többek között azt a szegény, magára hagyott beteget is, kiről szent leczkénk megemlékezik s kiben az irás szavai szerint „*tisztátalan lélek lakott*“. S midőn meggyógyítja annak beteg lelkét, midőn újra visszaadta volna őt az életnek, a társadalomnak, mely mint tisztátalant száműzte kebeléből: „*támada félelem mindenekben és egymással szólnak s beszélnek vala, mondván: mi dolog ez, hogy nagy hatalommal és méltósággal parancsol a tisztátalan lelkeknek és azok kimennek?*“ S a mi itt történt, a mi Kapernaum falai között csodálatra ragadta az embereket, az történt mindenütt, hol az Idvezítő szelid alakja megjelent. Bizalommal nyílt meg előtte minden szív, s látva, érezve szívnek áldásteljes szeretetét, gondolkozás módjának nemességét s határtalan emberszeretetről tanúskodó cselekedeteit:

nem csoda, ha úgy kezdék őt tekinteni, mint valami magasabb lényt, mint az ég küldöttjét, ki környezetére oly csodás erővel hatott, minőt sem előtte, sem utána még soha senki nem gyakorolt.

Valóban, H.! az Idvezítő e tekintetben páratlanul áll a történelemben. Mert nemcsak a zsidó nép, hanem az egész emberiség története sem képes több oly alakot felmutatni, mint Jézus, ki minden földi hatalom hiányával, egyedül egyéniségének varázsával, úgy hatott volna a szivekre, ki úgy tudta volna átalakítani embertársai lelki világát, erkölcsi életét, a mint az egy magasabb cél érdekében megkivántatik.

Azonban bármennyire csodás, bármennyire tünemény-szerű is az a hatalom, melyet Jézus embertársaira s azok erkölcsi életére gyakorolt, mindazáltal nem lehet, nem szabad tagadnunk, hogy voltak — s Istennek hála, vannak még napjainkban is — oly igaz emberek, kik környezetüket, — habár nem is oly nagy mértékben, mint Jézus — befolyásolják, azok gondolkozásmódjának s cselekedetének irányt szabnak, s őket az általok igaznak ösmert cél megvalósítására vezetik.

És midőn ily ritka, ily tünemény-szerű alakokat látunk feltűnni az életben, nem jön-e önkénytelenül is e kérdés ajkainkra: *honnan e rendkívüli befolyás, ez a nagy erkölcsi hatalom?* Jertek azért, h., s mig megmutatnám, hogy az az erkölcsi fölény, melyet egyesek reánk gyakorolnak:

I-ször is a jellem tisztaságán.

II-szor: A szó, vagy beszéd hatalmán.

III-szor: A példaadáson alapszik; kísérjen figyelmetek!

I.

Hogy egy határozott, tiszta jellemű férfiú minő befolyást gyakorolhat embertársaira, hogy mennyie képes azokat magához bilincselni s őket eszméi, céljai számára megnyerni, mi sem mutatja annyira, mint az Idvezítő élete. Úgy van, k. h.! az a nagy szellemi hatalom, melyet Jézus mások felett gyakorolt, az a határtalan tisztelet, sőt rajongásig menő szeretet és hódolat, melylyel ő mindenütt —

a hol csak megjelent — találkozott: egyenes kifolyása és következménye volt az ő jellemtisztaságának, mely minden működését áthatotta, minden cselekedetét vezette. És az lehetetlen is, hogy oly alak, mint Jézus, kinek minden szava, minden cselekedete, egy magasztos czélra, — az Isten országának már e földön való megállapítására irányult, ki kész volt inkább meghalni a golgothai kereszten, semhogy lelke eszményét megtagadja, — lehetetlen, hogy egy ily kimagasló alak el ne bűvölte volna mindazokat, a kikkel érintkezett, lehetetlen, hogy az az igazság, melynek ő képviselője volt, ne vert volna oly mély gyökeret a szivekben, hogy azt többé sem vész, sem vihar onnan ki nem téphette! Igen, H.! Jézus következetes maradt önmagához mind halálig; s ha azért készséggel ösmerték el hallgatói az ő szellemi fensőbbiségét, ha örömet engedék magukat általa vezetetni: úgy csakis ama tartozó hódolatnak adtak ez által kifejezést, mely őt lelki tulajdonainál, jellemtisztaságánál és szilárdságánál fogva kétségen kívül megilleté.

Nem így van-e ez még napjainkban is. Nem igazolja-e az élet még ma is, hogy szóban és tettben következetes, jellemes férfiak, környezetökre s azok erkölcsi életére befolyást gyakorolnak? Nem mutatja-e a tapasztalás, hogy az az eszme, mely őket lelkesíti, környezeteket is áthatja s magával ragadja.

Óh mily hatalmas szellemi vezetője lehet a háznak a családapája, ha az élet minden viszonyai között következetes marad önmagához. Mily nagy befolyást gyakorolhat családjára minden egyes tagjának erkölcsi életére, ha nem rendíti meg azt a feltétlen bizalmat s odaadó szeretetet, mely körvezi, gyermekes ingatagság, kicsinyhitőség s férfiúhoz nem illő alakoskodás által?!

Mily nagyszerű példányképül szolgálhat a föllebbvaló az ő alantasának, ha őt gondolkozás és cselekvés módjában nem a pillanat szeszélye, hanem szigorú igazságosság s méltányosság vezeti?! Valóban, H.! a tiszta és határozott jellem mindég befolyással van a szivekre. És kit ilyennek ösmer el a közvélemény, annak örömmel engedelmeskednek az emberek, készséggel ösmerik el szellemi fensőbb-

ségét, szívesen engedik magukat általa vezetetni, mert annak jelleme kezeség reájok nézve, hogy őket alacsony, nemtelen célok érdekében felhasználni soha nem fogja.

Azomban az az erkölcsi főlény, melyet egyesek így gyakorolnak mások felett, nemcsak a jellemtisztaságon és szilárdságon alapszik, hanem:

II. A szó vagy beszéd hatalmán is.

Második eszköz tehát az erkölcsi főlény gyakorlására a szó vagy beszéd, mely által az ember gondolatait kifejezésre juttatja, mely megragadja a lelket s nagy tettekre lelkesít.

Hogy Idvezítőnk e tekintetben is mennyire kimagaslott honfitársai felett, eléggé igazolja az imént felolvasott evangyeliom. Szavai ellenállhatatlan erővel törtek útat a szivekhez, megragadták a lelket legmélyebb rejtekeiben, behatolva a csontokig és a velőknek oszlásáig.

Szavára megenyhült a sebzett szív fájdalma s kibékült az életcsalódásaiban önmagával meghasonlott lélek. De míg szavai gyógyító balzsamként hatottak a méltatlanul szenvedő szivekre, addig ha a bűn ellen emelé felsujtató szavát, megdöbbent a bűnös emberi kebel s megtörve bűnbánólag borúlt mestere lábai elé. Úgy van, K. H.! az érzelem és gondolat ama gazdagsága, mely Jézus beszédén előmlött s annak szívét és lelkét egyaránt meggyőző ereje sohasem téveszté el hatását hallgatói lelkületére, kik elragadtatásukban így kiáltanak fel: „*Hatalmasabban predikál, mint bárki az írástudók közül*“. S csodálkozhatunk-e aztán, ha szavai által uralkodni tudott hallgatói lelki világa felett s őket elválthatatlanul magához bilincselé? Csodálkozhatunk-é, ha a hívő lelkek elfeledkezve még testi szükségleteik kielégítéséről is, napokon át hallgaták beszédes ajkait?

Valóban, H.! a szó, a beszéd ereje majdnem csodával határos tényekben nyilvánul még ma is. Bizonyítják ezt a nemzetek, népek történetei s a társadalmi élet egyes jelenségei.

Csak egy példát hozok fel ide vonatkozólag nemze-

tünk legközelebbi történetéből. Veszély fenyegette a hazát; a külellenségén kívül belellenség is pusztítá határait. Sötét, nagyon sötét események színhelye volt akkor e haza!

És ekkor — midőn a veszély már a legmagasabb fokra hágott — előállott egy lánglelkű férfiú, fegyverre hívta nemzetét, hogy védené meg legdrágább kincsét, e hazát. És a nemzet szive megmozdult; e férfiú egyetlen szónoklatára tizennyolcezer ember ajánlá föl szivét és kezét a megtámadt haza védelmére.

De nézzetek szét a társadalmi életben; figyeljetek meg egy zajos tanácskozást, hol szenvedélylyel küzdenek egymással az emberek. A vélemények nagyon szétágazók. Mindenik azt hiszi, hogy neki van igaza s engedni egyik sem akar. És egyszer csak fölemelkedik egy férfiú, ki eddig némán hallgatá társai vitatkozását s beszélni kezd. Éles elmével bonczolja a vitás kérdést; kimutatja társai állításának téves, tarthatatlan voltát, s meggyőző okokkal mutatja meg a tiszta, hamisítatlan igazságot. És ekkor látni fogjátok, hogy mint némul el a zaj, mint hallgatnak el a különböző vélemények s miként csillapodnak le az előbb még lázas indulatban égő férfiak, meghajolva az igazság és annak képviselője előtt.

Igen, a szó sokszor ma is csodákat mivel s a jelesek erkölcsi főlénye előtt ma is tisztelettel s hódolattal hajolnak meg az emberek.

Az erkölcsi főlény gyakorlásának további eszköze:

III. A példaadás.

Nem igen élt még ember, k. h., ki a hatásnak emez eszközét annyira fel tudta volna használni eszméi, céljai megvalósítására mint Jézus, ki egész jogosultsággal mondhatá el eme szavakat: „*Példát adok nektek, hogy az én nyomdokimat kövessétek*“. Valóban Jézus egész élete egy nagyszerű, egy fényes bizonyásgtétel volt az általa vallott és hirdetett eszmék igazsága mellett. És ha talán sem jellemének tisztaságával, sem szavainak hatalmával nem tudta volna megnyerni céljai s eszméi számára a sziveket, úgy bizonyára meghódította volna azokat élete s nagyszerű példája által.

Ugy van, k. h.! Az emberek, — kik előtt Ő úgy tünt fel, mint valami magasabb lény, mint Istennek követe, kik meghalni látták őt a Golgothán, — nem zárhatták be szívöket ama nagyszerű eszmék előtt, miknek igazságát kiömlő vérével pecsételte meg; nem tudtak ellentállani amaz isteni léleknek, mely belőle kisugárzott, mert érezték annak hatását sziveik legtitkosabb rejtekében is.

És most kérdem, nem érezzük-e még napjainkban is a példaadás erejét? Igen, az élet bizonyítja, a tapasztalás igazolja, hogy a nemes példának napjainkban is van hatása az emberek lelki, erkölcsi életére. S én azt hiszem, nem tévedek, ha állítom, hogy a példa a mint eddig hatott, úgy hatni fog ezután is, míg csak ember él a földön.

S mondjátok meg ti magatok, hogy ha oly embereket láttok feltűnni az életben, kik nemcsak hirdetni tudják a szebbnél szebb eszméket, hanem bizonyosságot is tesznek azok mellett egész életökkel: mondjátok meg: nem érzitek-e magatokat általok elbűvölve, s nem vonzódik-e hozzájok akaratlanul is szivetek?!

Valóban, h.! az, ki nemcsak hirdetni tudja a világboldogító örökigazságokat, hanem bizonyosságot is mer tenni azok mellett, ki nem csupán ezt kiálthatja füleinkbe: ezt cselekedjétek, hanem ezt is elmondhatja magáról: úgy cselekedjétek mint én, az én példámat kövessétek: az az ember, mielőtt észrevennők, már hatalmába keríté szívünket, magával ragadta lelkünket, eszméi sajátunká váltak s példáját akaratlanul is követjük.

* * *

Ime, felmutattam előttetek mindazon módokat és eszközöket, melyek által egyesek embertársaik erkölcsi világára befolyást gyakorolnak. Igyekeztem bebizonyítani, hogy az erkölcsi fölény gyakorlásának leghatalmasabb eszköze a tiszta jellem, továbbá a szó és példaadás meggyőző ereje. Most arra kérlek, arra intelk benne-teket, hogy ha ily kiváló embereket láttok feltűnni: kövessétek őket hiven, lankadatlanul. Lelkesüljétek az

eszmékért és örök igazságokért, melynek ők a képviselői. Az igazság szavát, mely tőlök hangzik, véssétek be mélyen szivetekbe. Az intelem komoly szava, melyet felénk kiáltanak, ne hangozzék el soha hasztalanul, hanem találjon az termékeny talajra minálunk. Fogadjátok őket szives készséggel, odaadó szeretettel, mert ők szívökön hordozzák a ti jólléteteket, boldogságtokat. Kövessétek különösen annak intéseit, tanításait: „*Ki lett nekünk Istenöl igazság, szentség és váltság*“. Haladjatok az ő nyomdokán, nehogy eltéveszszétek az utat, mely az örök életre vezet.

Te pedig áldott Istenünk! adj nekünk fogékony szivet és lelket, hogy ama nemes magvak, melyeket időről-időre választottid által hintesz szét közöttünk, ne kopár sziklákra, hanem termékeny talajra hulljanak, hogy ott megfogaván, hozzanak gazdag gyümölcsöt, „*némelynek száz annyit, némelynek hatvanannyit, némelynek pedig harminczannyit*“. Ámen.

Róhr után szabadon

Tóth Bertalan,
nagyabonyi ev. ref. s. pap.

A lélek hármassága.

Máté 5. r. 20—26. v.

Előfóhász: Hogy kedvedben maradhassak

Felséges jó Istenem!

S hitemről próbát adhassak,

Mely jóra inti lelkem:

Segélj engem e végre

Jézusi szelidségre,

Ura legyen haragomnak,

Megbocsássak megbántómnak. Ámen.

(Dunántúli énekeskv. 388. é. 1. v.)

„Nehéz pályán szép küzdeni“. Ezt mondja, K. t., irodalmunknak egyik lelkes művelője, — és mi hozzá tehetjük: „Nehéz pályán dicsőség győzelmet aratni“, mert ha az embernek erkölcsi értékét emeli a bátorság az akadályokkal, — a férfias akarat a nehézségekkel, — a lelki erő a veszélyekkel szemben: akkor

még szebb, még dicsőbb, ha nemes czél után törve, nehéz küzdelem után dönti le az akadályokat s kivivja a fényes diadalt.

Az a harczfi a csatamezön tiszteletre méltó, midőn hősiessé elszántsággal tár keblet a halálnak, de dicsővé lesz akkor, ha a győzelem babérkoszorújával homlokán tér meg a harcztérről, hol az enyészet szelleme tartotta gazdag aratását. Az a tengerész bámulatra méltó, midőn az orkán üvöltése közben, a hullámhegyek bódító ostroma alatt, a kétségbeesett utasok jajainak hallatára is megőrizve lélekjelenlétét, hideg vérrel, erős kézzel kormányozza hajóját, de dicsővé lesz akkor, ha sértetlenül vezeti ki járművét a viharból, kiragadva utitársait a bős hullámok ásitó torkából. Csudáljuk annak a hittérítőnek nagy lelkét és elszántságát, ki vérengző vad népek között működik Isten országának érdekében, szembe nézve száz halállal, hirdeti az üdvösség tanát lelkesen, de csudálatunk dicsőítéssé fokozódik, ha kitartása, bölcsesége, szelidsége nagy eredményt szülnek, s a pogány vadakat megnyeri az evangéliomnak.

Isten országának is vannak ily harczosai. Minden egy keresztyénnek nemes feladata az, hogy harczoljon ezen ország felvirágzásának érdekében. E harczosok közt vannak gyávák, kislelkűek, de vannak nagyok, nemesek, bátor hősök is, kik nehéz pályán kivivják a dicső győzelmet, a kik képesek felmutatni a lélek hármass diadalát.

Miatyánk. Evangéliom.

Felolvasott evangéliomunkban Üdvöztőnk ostromozván a farizeusok és irástudók álszenteskedését: egyenesen kimondja, hogy ő többet kíván hiveitől a farizeusi igazságnál, kívánja a krisztusi igazságot, melynek elve az, hogy „a betű megöl, a lélek pedig megéleveníti“. A törvény holt betűit bétölteni nem valami nagy érdem, bétöltötték azt a farizeusok is, de szellemének megfelelőleg élni már sokkal nagyobb feladat, mert harczra hív fel minket a világgal, annak bűneivel, szellemével szemben, s csak a ki győzve tér meg e harcz-

ból: az tudja felmutatni a lélek hármasságát, mely nyilatkozik:

- I. Az önuralomban.
- II. Az engesztelékenységben.
- III. A jó akaratban.

I.

„Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek: Ne ölj! mert a ki ölend, méltó az ítéletre“, mondja Megváltónk. E törvényt betöltötték a farizeusok is, kerülvén a vérontást és czégéres bűnöket, de Jézus mitőlünk többet kíván. „Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki haragszik atyjafiára ok nélkül, méltó az ítéletre, valaki pedig ezt mondja az ő atyjafiának: Bolond, méltó a Gyehenna tüzére“. Jézus tehát megköveteli tőlünk azt, hogy tanuljunk **önmagunkon, szenvedélyeinken uralkodni**. S valóban, ezen önuralomra nagy szükségünk van a világgal szemben, mely az ő gonoszságával, bántalmaival, rágalmaival nem egyszer haragra gerjeszt bennünket s a ki az ő indulatain, haragján, szenvedélyein uralkodni nem képes, az megfélekezve önmagáról, gyakran engedi magát oly szavakra vagy tettekre ragadtatni, melyek károsan hatnak úgy önmaguk, mint embertársaink boldogságára.

Az emberi szív, k. h.! úgy van alkotva, hogy mindig él benne bizonyos mérvű önérzet és nemes büszkeség, mely emberi méltóságát óvja, védi, megalázni nem engedi, de épen e nemes önzés az, mi elfajulásában nemtelen tettekre ragadhat bennünket, mert az önuralom hiányában társaink valódi vagy látszólagos sérelmei boszúra ingerelnek, úgy hogy mi azt hisszük, hogy durva szavak vagy tettek által méltóságunkat megőriztük, pedig épen megfordítva: mélyen megaláztuk; mert a midőn a harag által elragadtatva, ingerelve boszúvágyunknak szabad utat engedünk, akkor tanyát üt közöttünk a viszály és egyenetlenség pusztító szelleme, mely a szívnek nyugalalmát feldúlja; a gyűlölettől lángoló keblet a visszatorlás kéjével biztatja; a gyalázó, rágalmozó, becsületsértő szavakat ajakunkra csalja; a munkára rendeltetett kart

bántalomra emeli, hogy a szenvedélye által elvakított lélek megszegje a parancsot, mely azt mondja: „*Ne ölj, mert a ki ölend, méltó az ítéletre!*“

De ki tudná felsorolni mind ama szomorú eseményeket, melyeknek a vak szenvedély lett okozója ott, hol hiányzik az önuralom, míg a lélek legszebb diadalát épen az aratja, ki indulatain uralkodva, boszúvágyát legyőzve, követi az irás felhívását: „*Magatokért boszút ne álljatok, szerelmesim, mert enyim a boszúállás, én megfizetek, azt mondja az Úr*“. Nagy és szép diadal ez, k. h.! mert a ki nyugalomát képes megőrizni a legválságosabb percekben is: az a legnehezebb csatában vivta ki a babért, az önmagát győzte le, s midőn hatalmas lelki erővel küzd a türelem, szelidség és nyugalom fegyvereivel, isteni erényeknek lesz birtokosává, mert hiszen a valódi erény nem más, mint az önmagunk felett kivivott diadal.

Pedig ezt a diadalt nehéz, igen nehéz harcz előzi meg és épen ez teszi becsessé a győzelmet. Hogy a hős a győzelem érdemkeresztjét szerezzék meg bösz csatában, arra nézve elegendő az ügyesség, erő és bátorság. Hogy a világ csábjai közt legyőzhessük a kísértőt: elegendő a becsületérzés; de hogy legyőzhessük önmagunkat, ahhoz szükséges a bátorság, mely nem riad vissza a világ gúnykaczajától; — szükséges az önismeret, hogy ott védhessük magunkat, a hol leggyengébbek vagyunk; szükséges a lelki erő, mely féken tudja tartani indulatait; szükséges a hit, mely e világ ítéletével szemben feltétlenül bizik az egyedül igaz birónak, Istennek ítéletében s mely felülemelkedve a társadalom által szentesített, de sokszor ingatag alapon álló fogalmakon, nézeteken, egyedül Isten rendeleteit fogadja el tetteinek rugójául.

„Senki önmagának bírója nem lehet“. Nem emberi, isteni elv ez, t., mely eredetét az Úrnak ezen szavaiból veszi: „*Magatokért boszút ne álljatok, szerelmesim!*“ Oh, az élet, ez a bölcs mester mi hathatósan int minket önuralomra; kövessük bölcs tanítását! Mily sok szerencsétlenségnek lett már okozója az indulatos szenvedélyesség! Ez gyújtja fel a családi tűzhelyen a viszály pusztító lángját; ez károsítja meg rabját az anyagiakban

oly érzékenyen; ez sajtól keserű könnyeket sokaknak szeméből; ez törí szét az előbb virágzó testi erőt, egészséget; ez vezet halovány áldozatokat a börtönök penészes falai közé; ez taszit csontos karjaival oly sokakat a kárhozat örvényébe.

Tanuljunk hát, t., folytonos gyakorlás által önmagunkon uralkodni, igyekezzünk megőrizni nyugalunkat a csekély dolgokban, hogy higgadtak és meggondoltak lehessünk a válságos órákban is, s midőn így önmagunkon győzve, megtanuljuk mindenkor az önuralom fegyverét forgatni, úgy mienk lesz a léleknek egyik szép diadala. És te, mennyei jó Atyám! Adj oly indulatokat, Melyek által másokat Szívesen szeressek; Haragot, irigységet, Boszuló gyűlölséget Mindenkor elkerülhessek. (Énekeskv. 262. é. 3. v.)

II.

Mint a hősnek a háborúban, ép úgy a keresztyének is, az ő küzdelmében győzelemről-győzelemre kell mennie. Ha kivivta önuralma által a lélek első diadalt, ki kell vivnia **engesztelékenysége** által a másodikat is.

„*Ha a te ajándékos az oltárra akarod vinni, és ott megemlékezel arról, hogy a te atyádfiának vagy valami panasza ellened, hagyd ott az oltár előtt a te ajándékos és menj el, békéld meg először atyádfiával, és azután eljövén: úgy vigyed fel a te ajándékos.*“ Így tanít, így beszél hozzánk Megváltónk. Figyelemreméltó intés ez, t., — mert a ki szenvedélyein uralkodva, a boszúállásról lemond, szép diadalt vívott ugyan ki önmagán, de az önuralomnál sokkal szebb, mert magasan felette áll az emberi léleknek második diadala: az engesztelékenység. Társaink bántalmait u. i. el nem kerülhetjük, s a szenvedett sérelmek felkeltik szívünkben a harag érzetét, s a ki boszúvágyát képes is legyőzni, sokszor gyenge az engesztelődésre, mert a megbocsátás oly szép erény, mely csak tiszta lelkeknek lehet tulajdona.

Az ember, k. t., gyarló. Hiszen ha minden tekintetben megállaná a tűzpróbát, ha minden esetben képes volna Krisztus evangyeliomának szellemében élni, úgy tökéletes lenne, mint a mi mennyei Atyánk

tökéletes. De a halandó tökéletlen, azért még a ki nagy erényekkel tündöklék is, még a kit általános tisztelet környez is, még annak is megvannak a maga gyarlóságai s e gyarlóságok közé tartozik épen a kiengesztelődésre, a bocsánatra való hajlamlának hiánya, a mennyiben a ki szenvedélyeit korlátok közé tudja is szorítani, érzelmein már nem képes uralkodni, s bár a visszatörítés bűnét kerüli, mégis mindig marad szívében bizonyos keserűség, a neheztelésnek bizonyos foka, melynek folytán sértője iránt ellenszenvet érez s a bizalmas baráti viszony köztük meghidegül. Ez az oka, hogy oly ritka közöttünk a valódi Dávidi lélek, ki oly készséggel fogadja szívére az őt halálra kereső Saul királyt, ki oly szívesen megbocsát hálátlan fiának, Ábsolonnak; ezért ritka közöttünk az oly jelenet, midőn a tékozló fiúnak halálra sértett atyja tárt karokkal fogadja megtérő gyermekét, ezt mondván: „*Az én fiam meghalt, de feltámadott, elveszett, de megtaláltatott*“.

Nehéz, nagyon nehéz tehát a léleknek az engesztelékenység által kivivott diadala, de annál szebb, annál dicsőbb, mert ki betölti az Urnak parancsát: „*Hagyd ott az oltár előtt a te ajándékedet s békélj meg felebarátoddal*“, az meggyőzi szívében nemcsak szenvedélyeit, de háborgó érzelmeit is; elhallgattatja a megsértett önérzet tiltakozó szavát, leküzdí az álszégyent, s kivívja a léleknek második ragyogó diadalát.

K. t. az Urban! „*Boldogok a békességre igyekezők, — mondja Megváltónk, — mert ők Isten fiainak mondatnak*“, Isten fiainak; mert hiszen a megbocsátás a legszebb isteni erény, melyet e földön csak gyakorolhatunk, s melyet magától Istentől tanulunk, ki oly gyakran fogad minket vissza kegyelmébe. Oh, törekedjünk hát mi is ezen isteni erényre! Ne csak ajkunk, életünk is hangoztassa a szép kérést: „*Bocsásd meg a mi vétkeinket stb*“. Ne mondja senki: „*Én megbocsátanék, de oly végtelenül meg vagyok bántva!*“ Hát nem ismered Megváltód példáját, ki áruló tanítványának, kegyetlen gyilkosainak is képes volt megbocsátani. Ne mondja senki: „*Én szívesen megbocsátanék, de akkor újra bántalmazni fog ellenségem*“.

Kerüld az alkalmat, hogy újra sérthessen; ne adj okot neki, hogy újra felgerjedjen ellened haragja, s bocsáss meg, neki szivedből, lelkedből, mert Máté szavai szerint: „*Ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, megbocsátja néktek is a ti mennyei atyátok*“, — ellenkezőleg nem számíthatok nála kegyelemre soha. S boldog, a ki szelidséggel Ellenségét meggyőzi, Megbocsát neki készséggel, S a jóval megelőzi, A boszúállást hagyja Istenre, ki hiv atyja, Mert csak ki másnak megbocsát, Nyeri vétke bocsá-
natát. (Énekeskv. 255. é. 4. v.)

III.

A lélek hármas diadalát felmutathatja, k. t., végre az, kinek szívében él a **jóakarát** ellenségei iránt. „*Légy jóakarója a te ellenségednek hamar, míg vele egy úton vagy*“, mondja Megváltónk, s ki e kívánságnak megfelel, az oly magas fokán áll az emberi méltóságnak, hogy magasabbra már alig emelkedhetik e földön erkölcsileg. A ki boszúvágycát legyőzi, az csak a bűnt kerülte el; a ki megbocsát elleneinek, az csak kötelességet teljesít; de a ki jóval fizet a rosziert, nem színből, nem, hogy láttassék az emberektől, hanem szivből, lelkének ösztönzésére: az méltó minden jóknak tiszteletére, az kivivja magának a lélek legdicőbb diadalát.

K. t., A „szemet szemért, fogat fogért“-féle elvet felváltotta immár a keresztyéni elv: „*Áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, a kik titeket háborgatnak és kergetnek*“. Vajjon csak elv maradjon-e ez továbbra is, vagy ténynye válljék közöttünk? Oh, jer, t., győzzük meg magunkat, s mindenekkel jót téve, halmozzuk el elleneinket a jóakarát jeleivel. Segéljük őket szükségükben, óvjuk őket szenvedéstől és csapástól: ez lesz a legnemesebb boszú, melyet rajtuk vehetünk, ez a legdicőbb diadal, melyet e földön arathatunk!

Atyám, mily méltatlan lennék Sok tűrő kegyelmedre,

Hogy ha készen nem hajolnék A te szent ösvényedre.

Boszúállás szivemen, Átok, szitok nyelvemen

Ne legyen, sőt békés legyek, S megbántómmal is jót tegyek!

(Dunántúli énekeskv. 388. é. 5. v.)

Amen.

Hering Lajos.

Gyermekágyból felkelő nő hálaimája.

— Háznál, olyan helyen, hol templom nincs, s olyan alkalommal, midőn a gyermek halva született és az anya is hosszas betegségében majd elhalt. —

Életnek Ura, szent Isten! a hála érzelmeivel szívünkben borulunk le előtted e család házi oltára mellett; innen emeljük fel keblünk foháskodását hozzád egyedül hatalmas és bölcs Isten! és hitünk biztat, hogy kedvesen vedd könyörgésünknek szavát; kedvesen vedd a hála-érzelmeket, melyek a férjnek, a lábbadozó nőnek, az édes anyának s az itt lévőknek sziveikben mint áldozati lángok tiszta fényben lobognak; és mivel te nem kötötted jelenlétedet egyedül a templom falaihoz, itt leszesz velünk lelked erejével e helyen is, hogy megszenteld a hálaadást, sokszorozd az örömet, mely már édes mosolygással kezd visszatérni az üdülő nő halvány arczán!

Atyánk, szent Isten! te hívtad e háznak lelkét, a férjnek büszkeségét: a jó feleséget; az édes anyának örömét: a jó leányt, s a mindnyájunk által szeretett nőt betegsége! Te mérted rá a gyötrő fájdalmat és óh mily örömmel viselte ő azokat, mily zúgolódás nélkül tűrte a szenvedést: mert azon édes remény, hogy szenvedései árán a szive alatt hordott gyermeknek, házasságuk első zálogának ad lételt, elvette a fájdalom kinját, megtompította a szenvedés fulánkját. De óh megfoghatatlan bölcseségű Isten, a várva-várt angyal, a szülői szivek ez édes reménye nem az élet meleg, mosolygó, hanem a halál hideg, fagyos vonásaival jött létre és az elkészített bölcső, mely őt befogadandó volt, halotti ágygyá változott, s az édes anyai ölelő kar csak néma, hideg halottat szoríthattott kebelére . . . s a mi még a családot legjobban agasztotta: az édes anya is csak oly közel volt a halálhoz, mint az élethez, . . . alig hogy le nem hervadt ő is ifjúságának teljében, alig hogy oda nem szorította őt is a halál hideg kebelére.

Azonban, óh életnek Ura, gyógyulás Istene! a te kegyelmed és szereteted, az orvosi tudomány segítsége, a gyöngéd hű ápolás megmentette, visszaadta őt az élet-

nek, a családnak, a férjnek, az édes anyának, sőt mindnyájunknak, kik őt ismerjük és szeretjük!

Édes atyánk Istenünk! hozzád folyamodni, neked hálát adni az örömben úgy mint a bánatban, a jólétben úgy mint a nyomor sötét napjaiban, egyik legszentebb érzése a benned bizó szívnek.... és óh most, hogyne emelnők fel a mi szívünket te hozzád, hogyne imádnánk téged, hálákat adva a szabadulásért, melyet itt e házban megmutattál!

Felemeljük azért szívünket te hozzád szent Isten! áldunk, magasztalunk téged, hogy visszaadtad a férjnek beteg nejének meggyógyításával örömét, boldogságát, az édes anyának leányát, a testvérnek testvérjét; áldunk mindenek felett pedig azért, hogy levetted a beteg, szenvedő nőről a fájdalmat, a kint és visszaadtad neki azt a mi legdrágább, az áldott egészséget, az életnek mosolygását! Óh atyánk! a mint visszaadtad az üdülőnek egészségét és épségét, add vissza keblének békéjét is: gyógyítsd meg szívét, mely kisdede után vérzik.

Hallgass meg minket mindezekben óh szent Isten! Hallgasd meg ezen mi mostani hálaadó imádságunkat szent fiadért, a Jézusért. Amen.

Miatyánk stb.

Atyánk, Istenünk! a mi hálaadásunk és imádkozásunk, melyet e család házi szentélyéből magas eged felé küldtünk, — a mint a mi szívünknek jól esett és nyugodalmára volt, legyen kedves te előtted is. Amen.

Kupai Dénes,
runyai ev. ref. pap.

Gyermekágyból felkelő nő hálaimája.

— Háznál, olyan helyen, hol templom nincs. —

Hálaadással borulunk le előtted szent Isten, édes atyánk! s az imádság, mely keblünkben felbuzog: hozzád száll, fel a magasba, a hol te élsz és uralkodol; háláézelmeink most nem a templom falai közül, hanem egy örvendő család házi szentélye mellől emelkednek trónod elé. Ott emeltünk most oltárt a hálának, azon ház bel-

sejében, hová az öröm, a boldogság a te akaratodból leszállott akkor, midőn az aggodva váró szülőket figyermekkel ajándékoztad meg. Összegyültünk itt e házi oltár mellett, imádni téged, kibuzogni keblünk érzelmeit, s megköszönni véghetetlen kegyelmedet, melyet megmutattál az édes anya iránt, midőn őt a szülés kinos fájdalmai között nemcsak megtartottad, hanem szerencsésen világra hozott gyermekében meg is vigasztaltad, boldoggá tetted. Tied legyen ezért a hála, tiéd a magasztalás!

Óh atyánk, Istenünk! ha elgondoljuk, az édes anya milyen közel van a sirhoz, a koporsóhoz akkor, midőn a szive alatt hordott gyermeknek lételt ad; ha elgondoljuk, hányszor lesz mind a szülő, mind a szülött a halálnak martalékává; ha elgondoljuk, milyen gyász, milyen sötétség borul ilyenkor az itt maradtakra: bizony ha ezeket elgondoljuk, lehetetlen hogy aggodalom, félelem ne boruljon kebelünkre!

Ezt az emésztő aggodalmat, ezt a kínzó félelmet átéreztek azok is mindnyájan édes, jó Atyánk, kik most leborulva imádnak! A férj nejéért és szerelme zálogáért; az édes anya kedves leányáért; a testvér testvérjéért remegett, aggodott, sőt remegtek, aggódtak mindnyájan, kik e családhoz a szeretet, a vérség és rokonszenv érzelmeivel vannak csatolva! És ez aggodalom, e félelem ki-magyarázható, mert rövid egy évi időközzel ezelőtt, az édes anya is egy ily alkalommal, majdnem halálát találta halott gyermeke mellett!

Édes atyánk, Istenünk! légy áldva, hogy ez aggodalmat és félelmet örömmre változtattad; légy áldva, hogy adtál erőt az édes anyának és egészséget s megsegítetted őt a szülés kinos fájdalmai között; légy áldva, hogy e családot óhajtva várt figyermekkel megajándékoztad; légy áldva, hogy az édes anyát nemcsak betegséggel nem látogattad, hanem vissza is adtad már erejét, egészségét, s megengedted hogy beteg ágyából felkelvén, hálát adjon neked a szabadulásért. A te neved legyen mindezekért áldott gondviselő Istenünk!

Hálaadásunk mellett egyszersmind kérünk is jó Atyánk! tartsd meg e család kebelében a született gyer-

meket; éltesd a boldog szülőket, hogy őt felnevelhessék diszére családjoknak, a hazának, egyháznak és a társadalomnak!

Add óh Atyánk! hogy mindazok, kik itt téged leborulva imádnak, s egymást oly bensőleg szeretik, legyenek boldogok . . . és a te kegyelmed, gondviselésed viraszszon felettök! Hallgasd meg a mi esedezésünket, a mi Urunk a Jézus nevében kérünk! Amen.

Miatyánk stb.

Hálaimádságunkat mutattuk be előtted szent Isten! vedd kedvesen könyörgésünket, mely keblünk mélyéből hozzád szállott; vedd kedvesen és hallgasd meg. Amen.

Kupai Dénes,
runyai ev. ref. pap.

Papi úrvacsorai imák.

Úrvacsora előtt.

Mindenható Isten és a mi Urunk a Jézus Krisztusnak Atyja! Te biztál meg minket, hogy követségben járva a Krisztusért, a Krisztus képében és nevében kiáltsuk: békéljete meg az Istennel.

Óh! e követségre önmagunknak is felette nagy szükségünk van. Vágyva vágy a mi lelkünk is ma a kiengesztelés ama kegyelmi szavát meghallani, hogy Te, ki a Jézus Krisztusban kiengesztelted önmagaddal a világot, nem veszed számba a mi bűneinket. Önmagunknak papjai és hirdetői akarunk lenni ma, hogy a Krisztus képében saját lelkiismeretünknek ezt kiáltsuk, békélj meg, engesztelődjél meg a Te Isteneddel.

Saját magunknak vagyunk a pusztának ama kiáltó szózata: térjete meg! Óh térjete meg! Óh! bár ne lenne ma a mi bensőnk a pusztá üres hangja, hogy az életnek eme szózata üresen ne viszhangozzék benne. . . Urunk és Atyánk! mi komolyan akarunk kiengesztelődni, komolyan megbékülni Veled, míg az úton vagyunk. Óh kérünk Téged, békülj ki Te is vélünk s ne vedd számba a mi bűneinket.

Mindentudó Isten! ki a szivek és vesék vizsgálója vagy, Te tudod azt legjobban, hogy mily nagy bűnösök vagyunk mi; holott feddhetleneknek és tökéleteseknek kellene lennünk, lévén pásztorok, a Krisztus szolgái és az Isten titkainak sáfárai; — lévén másnak vezérei, a nyájnak őrizői; — lévén a gyertyatartóba helyezett világosság és a földnek savai. Bármely áthágásból származó vétünkünk másokénál sokkal terhesebb, mert hivatásunk és a szentséghez való lekötöttségünk nagyobb, mint mások lekötöttsége. Mi hivatalunknál fogva mesterek vagyunk az Izraélben s így az erkölcsi tökélyben is mestereknek kellene lennünk az Izraélben. Mi, kik a Krisztust másokban formáljuk, azt először önmagunkban kellene megte-remtenünk, vele egygyé lennünk, mert Ő Te veled egygyé lett. Nem nekünk kellene élnünk, hanem élni kellene a Krisztusnak mi bennünk, nekünk, kik az üdv útját másoknak mutatjuk, nem szabadna sohasem tévelyegnünk, hogy a ráuk bizottak ne mondhassák rólunk: hirdetik, de nem cselekszik, — az emberi vállakra nehéz terheket raknak, de azokhoz újokkal sem nyúlnak, másokon segítenek, de önmagukon segíteni nem akarnak, — az Isten országát mások előtt megnyitják, de ők abba be nem mennek.

Érezzük óh Atyánk! hogy vétkeinkért másoknál terhesebb ítéletet kell szenvednünk, megvizsgáltuk útainkat, melyeken jártunk és meggyőződünk, hogy szívünk indulata nem vala tiszta, mely Néked tessék, — útaink nem valának azok, melyeket akaratom irt elő nekünk s a minőkön a Te Fiad és a mi Mesterünk járt, hogy mi is rajtok járjunk s másokat is rajtok az élethez vezéreljünk.

Meghasonlott lelkiismerettel állunk előtted Atyánk s számtartó könyveink érdemeiket nem, hanem csak adósságot adósságra halmozva tüntetnek fel. Erényeink, minőket Te tőlünk, mint gyermekeidtól, Fiad tanítványitól, pásztoroktól és vezérektől méltán követelhetsz, — nincsenek. És ama érdemeink, melyekkel kérkedünk, nem a szeretet és vallásosság tiszta forrásából, hanem mint kinövések a képmutatás, hiúság, dics- és nyereségvágy és szükségből fakadtak. Szolgálatunk, melyet a Te szőlődben végezünk,

nem mindig hű munkálkodás, hanem sokszor csak gáncsolódó napszámosság. És mennyi sok kitelnék tőlünk a Te megdicsőíttetésedre itt e földön. A mi és felebarátink üdvének miveléséhez mily sok és nemes gyümölcs teremhetne a mi életünk fáján, ha ama erőket, tehetségeket és ajándékokat, melyeket adtál nekünk, amaz alkalmakat, melyeket az erény fejlesztésére nyújtottál, lelkiismeretesen felhasználnók. Bűnösök, nagyon bűnösök vagyunk Atyánk, bűnösök azért, hogy sok rosszat cselekedtünk és bűnösök azért, hogy a jót tenni elmulasztottuk. Atyánk! ha bűneink szerint fogsz fizetni nekünk, akkor a halál és kárhozat gyermekei vagyunk.

Békélj meg velünk Atyánk ama békével, melynek központjává szent Fiadat tevéd. Ne nézz a mi bűneink sokaságára. Bűneink sokaságánál legyen nagyobb a Te kegyelmed Atyánk! Te a szeretet vagy, fedezd be a Te szereteteddel a mi bűneink tengernyi sokaságát. Kegyelemmeddel vezérelj minket a Te szent Fiad asztalához, melynél az ő teste és vérének közösségében halálának részeseivé lenni akarunk, melyet a bűnös emberiség megváltása és üdvéért szenvedett s a béke szövetségét kötötted, mint Atya és közöttünk, mint gyermekeid között megpecsételte.

Ezen asztalnál mi is megújítani akarjuk veled a szövetséget, midőn az irántad való hűség és engedelmességre magunkat lekötölezzük. A Krisztus szeretetével, mint a tökély kötelékével akarjuk magunkat felövedzeni, hogy a mint Ő mindnyájunkért meghalt, mi is vele meghaljunk és a kik még kegyelemből élünk, ne éljünk többé mi, de éljünk annak és abban, a ki érettünk meghalt és feltámadott, éljen bennünk a Krisztus! Követni akarjuk az Ő szeretete és engedelmességének, munkássága és alázatosságának, szelidsége és jóságának példáját, hogy valamint Ő hiv volt a halálig, még pedig a keresztfá haláláig, úgy mi is benne és általa új életben járva hivek legyünk Hozzád mind halálig.

Hallgasd meg, óh Isten, a mi kiáltásunkat és figyelemzél könyörgéseinkre. Ne feddj meg a Te búsulásodban s haragodban ne büntess minket, de siess a mi szabadtásunkra, óh Istenünk! Adjad nekünk, szolgálóidnak kegyel-

medet, mert a Te kegyelmességed jobb az életnél. Könnyörülj rajtunk Istenünk a Te irgalmasságod szerint; a Te irgalmasságod sokasága szerint töröld el a mi bűneinket a Te szent Fiadért, a mi Megváltónkért a Jézus Krisztusért. Amen.

Urvacsora után.

Mindenható Isten, mennyei szent Atyánk! Bűneink völgyéből kiáltottunk Te Hozzád s esdő szózatunkat meghallgattad. Gyermeki bizalommal közeledtünk Te Hozzád s Te atyai szeretetedben leereszkedél mihozzánk. Megsokasodtak a mi bűneink s a Te kegyelmed felülmulta a mi bűneink sokaságát. Bűneink bocsánatjáért esedeztünk s Te ezt válaszolád nekünk: kis haragomban elrejtém ugyan rövid időre arczomat előled, de irgalmasságomban újra könnyörültem rajtatok s megbocsátottam bűneiteket.

Ennyi jóságodért, ennyi kegyelmedért, ily nagy szeretetedért, hála, forró hála neked Oh Atyánk és Istenünk!

Atyánk, ki ennyi jót tevél velünk bűnös gyermekiddel, engedj továbbra is atyai kegyelmednek és irgalmasságodnak árnyékában haladnunk. Tudod, hogy mi ugyan képedre teremtett gyermekéid vagyunk, de egyszersemind gyarló teremtményeid is. Az akarát megvan ugyan bennünk, de hogy a jót ki is vigyük, arra gyöngék, erőtlenek vagyunk, hacsak Te, kinek ereje az erőtlenségben nyilvánul, nem segítesz bennünket. Ezért Atyánk, ki értelmünket megvilágosítád s e szent pillanatban sziveinket megszenteléd, adjad nekünk a Te lelkedet, az igazságnak, a hűségnek, a hitnek erős lelkét, hogy ha tévedünk, ez felvilágosítson; ha ingadozunk, ez erősítsen, ha elesünk, ez felemeljen; ha kísértetünk, ez hitnek mellvértjével felfegyverezzen s folyton támogasson bennünket, hogy mai napon tett szent fogadásunkat megtartva, Hozzád mindenkoron hivek maradjunk; a Te szent Fiad és Üdvözítőnk példája és tanítása szerint jámborul éljünk s így míg kegyelmed földi pályafutásunk napjait megsokasítja, pályafutásunk célját nem a hervadó, hanem az elenyészhetlen koronának elérése képezze; hogy úgy a magunk, valamint embertársaink üdvére s a Te szent neved dicső-

ségére a hitnek ama nemes harczát harczoljuk, melynek jutalma az igazság ama koronája, melyet elnyer mindenki, a ki a Te szent Fiad dicsőséges eljövetelét hittel várja.

Atyánk! erősíts minket. Atyánk! szentelj meg minket. Atyánk! hallgass meg minket a Te szent Fiad a Jézus Krisztus, a mi Megváltónkért. Amen.

Thébusz János,
zólyomi ev. pap.

Kilenczvenegy éves ember felett.

91 esztendő van e koporsóra felirva. Mennyire meghaladja e korév-szám a zsoltáriró számítását, mely szerint a mi esztendeink napjai 70 esztendő, vagy mennél feljebb, 80 esztendő

Ő volt, e koporsó lakója, gyülekezetünknek, sőt városunknak ez idő szerint legvénebb embere, és a tapasztalás bizonyosága szerint azok közül, kik asszonytól születnek, ezer közül is alig éri el ezt a kort csak egy is!

Még az élőfa is, bárha fejsze nem vettetik is gyökerére, ennyi idős korában míg egyrésről tiszteletet parancsolólag terjeszti szét ágait, melyek mindegyike beillenék egy derék fatörzsnek — — másrésről már koronája lombtalan, dereka odvas, és

„a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökereit megőrlik,
S egy gyenge széltől földre terítettik!“

Nem méltó csodája-e a gyengékben hatalmas Isten gondviselésének, hogy ez a hús és vér, ez a romlékony testi szervezet, mely annyi betegségnek, annyi viszontagságnak, veszedelemnek van kitéve, ily sokáig ellene állhasson a sziklákat is megőrlő idő vasfogának!

91 esztendő az örökkévalósághoz képest olyan, mint a tengerhez egy cseppecske; de az emberemlékezeti időnek egy jelentékeny mérőlánczseme, még ha ez emlékezet a történet lapjain, papiron, bőrhártyán, vagy kőbe vésvé van is állandóvá téve! Oh mily egészen más képe lehetett ennyi idő előtt ez ősi Kiefáber udvarnak és kör-

nyezetének! A hajlék, melyben az itt nyugvónak bölcseje ringott, elavult, újjal lőn fölcserélve, és az a sziv, melynek gyenge dobogása felett aggódó anyai szemek őrködének, hogy el ne álljon, . . . az mindeddig dobogott.

91 év! Oh mily egészen más képe volt akkor az emberi társadalomnak — és ki tudja, minő képe lesz ugyanennyi idő múlva!

Jelentékeny láncszeme ez az idők mérőlánczának! Kettő belőle vissza, és . . . a Rákóczy-féle szabadságharcz riadó tárogatóitól, fegyverropogásától, s a haldokló hősök végső-hajait elnyelő győzelemzajától viszhangzott a kölesdi mező!

91 év! Négy ily láncszem vissza és . . . „Nemzeti nagylétünk nagy temetője Mohács“ még nem volt temető — ama 20 ezer magyart elnyelő sir még csak azután ásatott meg! Négyszer 91 esztendő előtt még csak szórványosan érkezett ide hazánkba a hir egy bátor szerzetesről, a ki Némethonban nagy dolgokat mivelte a keresztyén vallás és egyház reformálásában, az evangyéliumnak az emberi találmányok és visszaélések salakjától való megtisztításában.

Tizenegyszer 91 esztendő előtt még alighogy honfoglaló Árpád hetedmagával a vérszerződést megköté, és 20-szor 91 év előtt Názáretben, az ácsmester házában egy 7 éves gyermek számlálta újjain, mikor jó már el a várva-várt idő, hogy 12 éves korában Jeruzsálembé fölmelessen.

De tegyük félre már a történelmi időszámlálás mérőlánczát, és hívjuk vissza messze szállott gondolatainkat, hadd állapodjanak meg itt, e koporsó felett.

Ha ez a ker. atyánkfia, midőn még évek előtt, de már az aggkor terhének nyomasztó súlya alatt a 81-dik zsoltár 3-dik verse szerint így fohászzkodott: „Uram, ne vess el engemet az én vénségemnek idején; mikor elfogy az én erőm, ne hagyj el engemet“. . . e fohászzkodásra, ha nem is szavakban, de tényleg, valóságban, Ezsaiás k. 46. r. 4. verse szerint ez lőn onnan felülről a válasz: „Mind vénségedig ugyancsak én, én hordozlak, én teremtettelek és visellek, én hordozlak és megtartlak!“

Igen, Isten az embert egész élete pályáján hordozza, viseli és megtartja.

1. Ő hordoz bennünket, mint apa hordozza karján járni nem tudó gyermekét. Az ő gondviselése nélkül nem tehetünk egy lépést sem; az ő gondviselése nélkül nem találjuk meg táplálékunkat; az ő gondviselése nélkül nem őrizhetjük egészségünket a betegségek ellen, életünket a veszedelmek ellen.

És Ő hordoz minket az igazságnak ösvényin az ő neveért. Ha sok veszély fenyegeti testünket: még több fenyegeti a mi lelki, erkölcsi életünket. Ez erkölcsi veszedelmek ellen ki oltalmaz meg minket, ha az nem, a kihez mindennap így könyörgünk: „Ne vigy minket a kísértetbe! Ha durva vétkekkel, czégéres bűnökkel nem szennyezzük be lelkünket: nem a mienk az érdem, hanem Istené a dicsőség. Ha valami jót tehetünk, erényt gyakorolhatunk: nem a mienk az érdem, hanem Istené a dicsőség! Ő hordoz bennünket az igazság ösvényén.

2. És ő visel bennünket! De sok elviselni valója is van mi rajtunk, mi bennünk az Isten hosszútűró kegyelmének, jóvoltának! De sokszor megszegjük az ő törvényeit, de sokszor vétkezünk ő ellene, felebarátink ellen és önnönmagunk ellen.

És ő elviseli gyarlóságunkat, megbocsátja vétkeinket, sőt ha mi rosszat cselekszünk, hányszor háritja el rólunk annak veszedelmét, és fordítja javunkra, ha mi gonoszt forralunk szivünkben!

3. Isten hordoz, Isten visel, Isten megtart bennünket. A ki hordozta a csecsemőt első gyermekségének erőtlenségében, ugyanő hordozza az aggot második gyermekségének tehetetlenségében. A gyermek mellé ad dajkáló anyát, gondviselő apát; a második gyermekségére jutott agg mellé ad dajkáló, gondviselő gyermekeket és unokákat. Nemde, ker. a. f.! az Isten ajándékai a gyermekek? kiváltképen a jó, a háladatos gyermekek.

Én megtartlak! A fájdalmas műtétet végző orvos elkábitja betegét, hogy ne érezze a fájdalmat. Az isteni gondviselés hasonlót cselekszik választottival: hogy könnyebb legyen az elválás e földi élettől, az aggkorban elkábitja, eltompítja az érző szerveket és a gondolkozó

tehetséget, hogy mintegy álomban evezziünk át a halál révén a túlpartra.

Ker. hivek! Boldogult Kiefáber Gáspár atyánkfia nagy mértékben tapasztalta az Isten gondviselő kegyelmét életében, különösen halálában.

Élete ideje 90 év, 9 hó és 23 napra terjedett. Négy fölnevelt gyermeke közül kettő van életben; mind a 4 után van 10 unokája; ezek közül 7 után 12 másodunokája, sőt ezen másodunokák közül egy után harmadunokája, vagyis unokájának unokája; tehát egyenes vér szerinti leszármazás után 25 élő gyermeke, unokája, unokái gyermekei és unokájának unokája van, hozzá számítva azok hitvestársait, számlál az ő nemzetsége 36 tagot. Halljátok őket sorban név szerint.

Elsőben is fia Kiefáber János, feleségével Farkas Zsuzsánnával. A második gyermekégre jutott apának ez a fia volt — gondviselő apja — ez a menyé volt gondviselő édes anyja. Többet nem mondok. Beszéljenek helyettem a kik látták a mit láttak — az éjszakánként évek óta soha ki nem alvó mécsvilág, a csak félálomra is alig lecsukódó virrasztó szemek. Ha az emberek közül csak kevesen látták, vagy ha senki sem látta volna is: látta az Isten, és látja, belátja már most a boldogult apa, ki elgyengült voltában már nem láthatta, annál kevésbbé méltányolhatta a gyermeki hűséget.

De ne szóljunk erről már sokat: silány jutalom a dicséret halandó ajkáról: óh ebben el ne vegyétek jutalmatokat! Csak ennyit néktek, kik gyermekek vagytok: „Itt a példa, kövessétek!“ Unokái a megboldogultnak ez ágról: stb. stb.

Lágler Sándor.

A romlottság kútfejei.

(Folytatás.)

IV.

A szentirással való visszaélés.

Nagy vakmerőség ugyan, midőn az emberek a ker. vallásból vett maximákkal merik támogatni a testi bátorságot; de

legnagyobb mértéke a vakmerőség s istentelenségnek, midőn a sz. írást is oly gonosz végre fordítják, hogy abból a romlottságnak mentségeket keressenek. Pedig ezt is megteszik, lássuk:

Négy rendbe számlálhatjuk e locusokat:

1. Melyeket a jó cselekedetek szükséges volta ellen hoznak fel.

2. Melyekkel azt bizonyítják, hogy minden ember, még az istenfélők is annyira romlott állapotban vannak, hogy mindnyájan rabjai a bűnnek.

3. Megfelelünk azokra a következtetésekre, melyeket a sz. embereknek a bibliában említett eseteikből kihoznak.

4. Némelyeket elmondunk az olyan locusok közül, a melyekben a legnagyobb bűnösöknek is kegyelem ígértetik.

I. A jó cselekedeteket nem kell teljességgel szükségeseeknek itélni. Mivelhogy semmi sem tanítatik világosabban és erősebben az evangeliumban, mint a hit által való megigazulás, erre nézve felhozzák a cselekedetek ellen Róm. 3. r. az ember hit által igazul meg, nem a maga cselekedeteiből. De a ki ebből azt hozza ki, hogy a jó cselekedetek teljességgel szükségtelenek, — elcsavarja a sz. írás értelmét, — olvasd csak: Sid. 12: 14., — Róm. 2: 6., — 2. Kor. 5: 19. Legyen elég ennyi, bizonyítására annak, hogy a sz. írás nem itéli szükségteleneknek, sőt parancsolja a jócselekedeteket, azokat t. i., melyek a Jézus Krisztusba vetett igaz hitből származnak! Hogy Pál elébe teszi a hitet a cselekedeteknek, azért van, mert nem a cselekedeteket, hanem a hitet teszi alapjává az idvességnek, olv. Gal. 2: 16.

„A keresztyének az Isten törvénye megtartására nem kötelesek mint a zsidók“. Ezt alapítják Róm. 6: 14-re: nem vagyunk (többé) a törvény alatt, hanem a kegyelem alatt. Törvény alatt? a mózesi törvény alatt, mely nem tette úgy eleikbe az embereknek a bűnbocsánatot és idvességet, mint az evangelium, mely fenyegetett, halállal büntetett, átkozott, olv. Róm. 6: 15—22.

„Pál inti a Galatákat, hogy miután a törvény alól felszabadultak, e szabadságban álljanak meg, s azt mondja, hogy a Krisztus Jézustól kirekesztessék, valakik a törvény által akarnak idvezülni“. Gal. 5: 1—4. De nem kell egyéb, csak nyissa fel az ember szemét, mindjárt meglátja, hogy az apostol nem akar egyebet mondani, hanem azt, hogy a keresztyének nem kötelesek többé sem a körülmetélkedésnek, sem a mózesi törvény czeremóniáinak megtartására. Csak olvassa meg az ember az

egész levelet, kiváltkép a 2-ik részt, mindjárt meggyőzöttetik róla, hogy nem egyéb az apostol czélja, de még inkább nem kételkedhetik erről az 5-ik rész olvasása után, olv. Gal. 5: 2—4., 13., — 6: 15.

A kik a feslettséget mentik, czítálják Salamont: ne légy felettébb igaz, s felettébb ne böleselkedjél. Pred. 7: 16. Nem jó hát — mondják — olyan nagy szentségre vágyani, hanem minden dolgokban meg kell tartani a közepszerűséget. Fényes út a zabolátlan életre! Ne légy felettébb igaz, hát lehet-e valaki felettébb, vagy csak eléggé is igaz Isten előtt? Arról már a III. kútfőnél szoltunk, hogy az igazán kegyes ember se babonás, se kevély nem lehet, tehát az sem állhat, hogy a kegyesség erre vezetne. Ne böleselkedjél felettébb? hát nem jó lezke-e azoknak, kik valami nagyot állítanak maguk felől s olyan dolgokba elegyednek, melyek őket nem illetik, s úgy képzelődnek maguk felől, hogy ők mindent jobb rendbe tudnának szedni, mint a hogy van! Ezekről szól Salamon.

II. A sz. irás úgy tanít, hogy minden ember, még az istenfélők is annyira romlott állapotban vannak, hogy mindnyájan rabjai a bűnnek, felhozzák: Solt. 14: 3., — Róm. 3: 12. Hát itt Dávid a maga idejebeli emberek iszonyú romlottságát akarta leírni, az atheistákat lefesteni, kik azt mondják: nincs Isten! Pál pedig a zsidóknak azt mutatja meg, hogy ők se rosszak egy cseppet se jobbak a pogányoknál, s nekik is szintúgy szükségük van a Jézus Krisztusban megjelent kegyelemre, mint azoknak.

2. Előhozzák Efez. 2: 1. Meghaltunk a bűnökben és vétkekben. Ki tagadná, hogy az Isten kegyelmén kívül élő ember meghalt ne legyen az ő bűneiben? Ezt akarja pedig szt. Pál mondani, szólván az embereknek, név szerint a pogányoknak természeti állapotjukról. Bizony, ma is sok keresztyének majd szintén pogányi állapotban vannak, megholtak lévén az ő bűneikben s e világ útain járván!

3. Csakugyan meg kell vallani, hogy minden ember bűnös, I. Ján. 1: 8. Senki se hozza kétségbe ez igazságot, de értsük meg e mondást helyesen, hogy megmaradjon a különbség az istenfélők és az istentelenek közt! Vannak nagy bűnök, melyekben éltek az emberek az ő megtérésök előtt, vannak olyan bűnök, melyekbe azok esnek, a kiknek újjászületésük még nem ment tökéletességre; vannak olyan erőtlenségek is, me-

lyektől a legújászületetteb ember se ment; ebben az értelemben -- igenis — minden emberek bűnösök, s azok is, kikhez János irt mind — így — voltak bűnösök. De mindenkor csak az a kérdés: ha az igaz keresztyének vétkeznek-e úgy, mint egyéb emberek? s a kiben bűn uralkodik, igaz keresztyén-e? Nem! olv. I. Ján. 3: 8, 9, 10.

4. A legigazabb ember is vétkezik kétszer napjában. Ismeretes s nagyon használt közmondás, de nem érdemes róla sokat traktálni, erre nézve olv. Péld. 24: 16., — Solt. 37: 24., — Solt. 34: 23., — Jób 5: 19.

5. Pál Róm. 7: 14. s köv.-ből állítják, hogy a legszentebb emberek is nagy bűnökbe esnek, s ő bennük is nagy bőségben van a romlottság. Épen ellenkező az i. h. értelme, mert: nemhogy legkisebbet is mondana olyat, ami a bűnösök kívánságát kecségtetné, hanem inkább ez az ő célja, hogy megpróbálja az istenes életnek szükséges voltát s megmutassa az ev. erejét a megszenteltetésre nézve. Ily czéllal rajzolja le e 7-ik részben Pál azt a különbséget, mely a megromlott és újászületett ember, — az embernek a törvény — és az evangéliom alatt való állapotja közt van, úgy, hogy valamit csak a testi és bűnnek eladatott ember felől mond, azt mind a törvény alatt élő megveszett emberről kell érteni, — voltak, kik úgy vélekedtek, hogy Pál itt magáról beszél, de avagy lehet-e a 7. részben mondottakat Pálra szabnunk, holott őtet úgy kell gondolnunk, mint újjá született keresztyént.

III. Előhozzák Noét, Lót, Ábrahám, Sámson, Dávid, Salamon, Pál és Pétert, állítván, hogy mivel ezek a nagy és sz. emberek oly nagy bűnökbe estek, tehát a bűn nem tesz akadályt az idvesség dolgában, sőt hogy meg is egyezhet az a kegyességgel, — az olaj a vízzel nem keveredhetik! Ha az emberek a sz. irással úgy élnének, a mint azzal kellene élni, ezekből a példákából épen ellenkező következtetést hoznának ki. Azt gondolnák meg, hogy a hol világos törvény van, helytelen dolog ott a példákat forgatni, s ha az ember a példák szerint akarja intézni dolgait, nem a rossz példákat kell felhozni, a jó példákat pedig elhagyni, hanem azt követni, a mi e sz. emberek életében dicséretes, s hogy az ő eseteik nekünk arra való intések, hogy ne vétkezzünk! olv. Ezek. 33: 13. Az ő esetük nagy és veszedelmes voltát mutatja az a bánat s keserűség, mely a vétkezést követé,

s az igaz megbánást a nyilván való vallástétel, olv. Solt 51., — Luk. 22: 62. stb.

IV. Végre, minthogy a bűnösöknek legutolsó menedéke az Isten irgalmassága, azokkal a locusokkal is visszaélnek, melyekben annak nagy volta iratik le:

1. A hol megnevekedik a bűn, ott a kegyelem annál inkább bővülködik Róm. 5: 20. Ebben bizva, a leggonoszabb ember is biztonságban lehet! De nem kell egyébb, csak olvassuk meg Pálnak az e részben levő egész elmélkedését, mindjárt érteni fogjuk, miszerént Pál itt azt akarja megmutatni, hogy midőn minden emberek Ádámban és a törvény által bűnösökké lettek volna, az Isten irgalma oly nagy volt, hogy őket idvezíteni kívánta a Jézus Krisztus által, s Pál itt a kegyelem szó alatt nemcsak a bűnbocsátó, de a megszentelő kegyelmet is érti, megczáfolván az elfajult emberek vélekedését, olv. Róm. 6: 1—4. és 11—12. s egész végig a részt.

2. Az Istennek a bűnösök iránti irgalmasságának ígéreteit s példáit is magyarázzák oly értelemben, mely a testi bátorságnak helyt ad, felhozzák: a bűnös nőt, Zákeust, a tolvajt, a publikánust, a tékozló fiút, — ezekből s Mát. 9: 13-ból azt hozzák ki, hogy a legnagyobb bűnösök is szintúgy részesei lehetnek az idveségnek, mint az istenfélők. De ha e locusokat szorosabban megvizsgálnák, épen ezekben találnák kárhoztatásukat, mert:

a) Ama bűnösök, poenitentia tartó és megtérő bűnösök voltak: az asszony, megmutatá keserves bánata jeleit, a publikánus mellét veri, a tékozló észére tér s vétkét kárhoztatja, Zákeus feltevéen hogy igazságtalan volt, négy annyit ígér stb,

b) E példákban nem az volt Jézus czélja, hogy az embereket hasonló bűnök elkövetésére, hanem hogy megtérésre hívja, s nem csak a zsidók — kik az ábrahámi méltóság és saját érdemeik felől — nagy képzeldéssel voltak; hanem a pogányok is bevétetnek az Isten szövetségébe, részök lesz a kegyelemben, a mint hogy ez valósággal be is teljesedett!

Ha némely locusok — miket még el szoktak csavarni — elmaradtak volna is, úgy hiszem, hogy az e részben tett elmélkedésekből meg lehet czáfolni.

(Folyt. köv.)

Kálmán Farkas.

K ü l ö n f é l é k .

A) Feleletek.

A 272. számú kérdésre. Részemről nem hiszem, nem is képzelhetem, hogy a tanúul beidézett, de elhalaszthatlan, s másra át nem ruházható hivatalos functio miatt meg nem jelenhető papot a polgári hatóság megbüntetné. Én felvinném az ügyet az apostoli királyig. X.

A 275. számú kérdésre. Furesa, nagyon furesa. A maga magát hirdetni nem akaró pap olyanforma szemérmertességet tanúsított, mint a borból a legnagyobb kínálkozásra hörpenteni nem akaró egyszeri menyasszony, a ki aztán, ügyetlen koppantás folytán a gyertya kialuván, a felvett és félig kiürített kancsót a sötétben a töltöttkáposztás táalba tette le. A tréfát félretéve: semmi illetlenség abban nincs, ha a pap önmagát hirdeti, és a legnagyobb mértékben tette magát nevetségessé az a paptársunk, a ki két izben más által hirdettetvén magát, harmadizben ő maga így adta: „A már két izben kihirdetett házasulandók most harmadizben hirdettetnek. Rékai L.

A 276. számú kérdésre. Saját gyermekünk megkeresztelése, megesketése, eltemetése — véleményem szerint — szabad. A két előbbi functio — mivel örvendetes esemény felett történik — illő is, indokolható is. De saját gyermekünk temetése felett fungálni — ha szabad is — lehetetlen, vagy ha egyikünk-másikunk oly indolens volna, hogy megcselekedhetné, ezen indolentiát inkább takargatni, mint piacra vinni — ezt hozná magával az illendőség. Rékai L.

B) Kérdés.

280. Egy özvegy ember más vármegyében talál magához való élettársat egy özvegy asszonyban. Nincs semmi akadály, a vőlegény eljegyzi mátkáját ennek papja előtt, meghozza az eljegyzésről való értesítést, hogy itthon is ki lehessen hirdetni, most már a hirdetés megtörténtével elviszi magával előbbi hitvese halotti levelét és a hirdetési bizonyítványt saját papjától, menyasszonya papja előtt megesküsznek és haza jönnek. Így gondoltam én. De az a másik vármegyebeli paptársam másként gondolkodik. Eljegyzés után azzal bocsátja el vőlegény hivemet, hogy meg nem esküdteti közjegyző által irt mőringlevél nélkül. Én azt mondtam az érdekelt félnek, hogy tegye meg hát a f...i tisztelendő úr kívánságát. Igen, de hát hol készíttesse azt a mőring-levelét? Itt, a mi közjegyzőnk ismeri tán a vőlegényt, vagy vihet magával tanúkat, kik őtet is ismerik, kiket a közjegyző is ismer; de ez a közjegyző nem ismeri a menyasszonyt, olyan tanúk sincsenek, a kik a menyasszonyt ismerik, meg a kiket a közjegyző is ismer. Ott meg a vőlegény ismeretlen a közjegyző előtt, s nincs oly ember, ki az ottani

közjegyző előtt ismerős volna, s a ki a vőlegényt ismerné. Mi tanácsot adjak? Irok a f. . . . i kollegának, hogy komolyan veszi-e a mit szóval mondott. A válasz körülbelül így hangzik: „Nincs rá tételes törvény vagy szabályrendelet, de gyakorlati célból mind a felek, mind az egyházas, békés élet nagy előnyére rendkívül sikeres. F. . . . n 1819 óta van ususban és én szigorúan megtartom. Azelőtt mi papok, vagy a községi jegyző, vagy akármely írástudó ember megírta, a felek aláírták, két példányban, egyiket a felek kezébe adva, másikat a lelkészi levéltárba téve. Mióta a közjegyző írja, három példányban adja ki: az eredetit magánál tartja, a feleknek két másolatot ad; ezek az egyiket maguknál tartják, másikat az egyház levéltárában deponálják. Az usus és czélszerűség szempontjából özvegyeket nem esketek össze 1) hacsak móríngot nem kötnek a közjegyző előtt, mert ezzel elejét akarom venni ama surlódásoknak, melyek a családi életben a vagyoni kérdés miatt oly gyakoriak; 2) ha a móríng-levelet nálam nyugta mellett le nem teszik, mert én magamat tartom leghivatottabbnak arra, hogy érdekelt hivemnek vallási és erkölcsi érdekei mellett anyyagi érdekét is ellenőrizzem, a mennyiben ez neki „házassági szerződésében“ van biztosítva, — és hogy ha kell, meg is védjem. I. . . Zs. . . t, özvegy K. . . . J. . . . né tehát ezek szerint a két feltétel teljesítése nélkül a faluból el nem bocsátom, annyival is inkább, mert itthon maradt családjának tudnia kell, hogy „mire“ ment el, és azzal a megnyugvással kell birnia, hogy érdekei a saját lelkészi hivatalában letett mórínglevél által minden eshetőség ellen védve vannak“.

Kérdem már paptársaimat: 1. Czélszerű-e amaz, a f. . . . i ususnál is régibb, és kipróbáltabb szabályt sutba dobnunk, a mely szabály így szól: „Entia non sunt multiplicanda“. 2. Ha valamelyikünk e szabály mellőzését czélszerűnek tartja, a helyi szokást fölébe helyezheti-e az országos és egyházi törvényeknek, melyek a házasságkötés ily megnehezítéséről mitsem tudnak; és különösen 3. megilleti-e a papot a nagykorúak anyyagi érdekei körül ily gyámkodási jog, s ha e jogot valamelyikünk magának vindicálná, de érvényesíteni nem tudná, ez által nem szenved-e a papi tekintély? A minthogy a fentebb érintett felek mégis megesküdtek F. . . . n, közjegyzői mórínglevél nélkül. Rékay K.

I r o d a l o m.

MEGJELENT!!!

TARKA VILÁG.

Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből.

ÍRTA

KÁLMÁN DEZSŐ.

Szerző tulajdona. Nyomatott Tóth Lászlónál Kecskeméten.
Ára 1 frt. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden. — Tartalma: 1.

Egy elpusztult vár meséje. 2. Kortesevilág. 3. A borvirág. 4. A harangozó. 5. Nem lehet. 6. A kakukfalvi népiskola. 7. A titulus.

Tolnamegyei Közlöny: Kálmán Dezső megyénk ismert nevű humoristája bocsátott ismét közre egy beszély- és rajzgyűjteményt „Tarka Világ“ czim alatt. Kálmán Dezsőt úgy ismeri a közönség, és pedig mondhatjuk, most már nemcsak megyénk, hanem az ország nagy olvasó közönsége is, mint kipróbált jeles tollú beszélyíró, ki főképp humoros tárgyú beszélyeivel és rajzaival nyerte meg a közönség osztatlan tetszését és vivott magának helyet az irodalomban. Régi jó hírnevét ez újabb kötete is igazolja. Ebben is szokott jó humoros modorában ostorozza az élet ferdeségeit, de a regényes történetek kedvelői is kellemes élvezetet fognak találni abban, ha például olvassák az „Egy elpusztult vár meséje“ czimú, igazán bravourral megírt hosszabb elbeszélést. Az élet alapos ismerete, alakjainak jellemző kidomborítása s főképp derült világnézete és művészi előadása mindvégig a legkellemesebb olvasmányok egyikévé teszik könyvét; s azt hisszük, nem csalódunk, ha azt mondjuk, hogy a jeles beszélyíró e kötetével a közönségnek még inkább kedvenczévé fog válni. Ára a nagyon csinos, elegáns kiállítású könyvnek, mely bármely szalonasztalnak díszére válhatik, 1 frt; megrendelhető Kölesden, a szerzőnél.

Budapesti Hirlap: „Tarka Világ“ czim alatt egy csinos kötet jelent meg Kálmán Dezső tollából. A könyv tartalma elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből, ára 1 frt. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden, a hol Kálmán D. a „Protestans Pap“-ot szerkeszti. A gonddal irt vonzó könyvet, mint kellemes olvasmányt, szívesen ajánljuk a közönség pártfogásába.

Fővárosi lapok. Elbeszélések. — — — Egy hosszabb elbeszélés nyitja meg a sort a török világból „Egy elpusztult vár meséje“ czimen törökké lett magyarokkal, elrablott leánnyal, török és magyar hősök barátságával, kincsek elrejtésével és keresésével, szóval egy kissé avultas szertárral. A bonyodalmas mese elég ügyesen van előadva. Többet érnek az apróságok. A „Kortesevilág“ úgy látszik, személyes tapasztalatok alapján fest képet egy népbolondító képviselőjelölt választási előkészületeiről és győzelméről. Ha már e rajz sem hizeleg valami nagyon a népek, még kevésbé a „Kakukfalvi népiskola“, mely a tanítás lelkiismeretlen módjának valóban elrettentő példáját állítja elének. „A borvirág“ és „Nem lehet“ családi jeleneteket adnak elő, de pointeja egynek sem elég élezett. A „Harangozó“ sikerült rajz s a kötetnek határozottan legsikerültebb darabja. Tárcaszerű „A titulus“, a rangkørságot ostorozva, mely már a zsidók között is elharapódzik. Sok helyes megjegyzést szó a szerző cikkébe, különösen a zsidókérdés szempontjából.

Debreczeni Protestáns Lap: „Tarka világ“. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből. Irta Kálmán Dezső. Ára 1 frt. Kölesd, 1887. Köszönettel vettük e szép kiállítású, jó papírra tisztán nyomott, 153 lapra terjedő könyvet, melyet Kálmán Dezső, kölesdi ev. ref. lelkész, a „Protestáns Pap“ egyházi közlöny egyik szerkesztője küldött be hozzánk. Nem érezzük ugyan magunkat teljesen illetékesnek szépirodalmi művek bírálgatására, de annyit mindenesetre szabad mondanunk, hogy a szerző könnyen folyó, szép nyelvezettel ír; látszik, hogy ismeri az életet s meg tudja ragadni abban az olyan mozzanatokat, melyek jól előadva, érdekelnek, lebilincselnek bennünket. Mi teljes gyönyörűséggel olvastuk el, főként az első, hosszabb elbeszélést s igaznak találtuk a világi sajtó ítéletét, mely méltánylólag emlékezik meg K. D. műveiről. Jeles nevű lelkészársunk e kötetét ajánljuk mindazoknak figyelmébe, kik velünk együtt szeretik olykor élvezni a könnyebb fajta szépirodalom termékeit is.

Paksi Lapok: Tarka világ. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből. Irta Kálmán Dezső. Ára 1 frt. Megrendelhető szerzőnél Kölesden. Szerző nem ismeretlen ország szerint sem, annál kevésbé megyénkben, a mennyiben azelőtt pár évvel adott ki „Csalánlevelek“ czim alatt egy hasonló tartalmú kötetet. Kivéve, hogy míg a „Csalánlevelek“ mind humoros, részben szatirikus apróságokat tartalmaztak, addig a „Tarka világ“-nak majd felét, egy a török hódoltság utolsó éveiben játszó beszély, mondhatnók, kis regény foglalja el. E téren az

„Elpusztult vár meséje“—ben szerző most lép fel a nagy közönség elé s e kísérletében mint reménybeli beszély- és regényíró előnyösen mutatja be magát. Második elbeszélés a „Korteszvilág“ csak úgy szikrázik az élctől. A párt-czélokra felhasznált nagy eszmék a népizgató korteszfogások egy követválasztás alkalmából nagyon találó esettel festetnek szerző által, ki jut itt a magáé úgy a kormánypártnak, mint az ellenzéknek. A többi apróság, u. m. a „Borvirág“, „Nem lehet“ férj és feleség, vőlegény és menyasszony között játszódó, majdnem az „ultima-ratio“-ig menő jegyzékváltások után szerencsésen, békés úton megoldott nyári esti villámlások, melyek nem gyujtanak, senkit rémületbe nem ejtenek, csak a levegőget tisztítják. A „Harangozó“ sikerült életkép; a „Kakukfalvi népiskola“ népoktatásunk közelmúltját illusztráló rajz; a „Titulus“ látszólag némi antisemita színezettel, inkább a keresztyén, mint a zsidó társadalom ferdeségeit vágja. Az elegáns kiállítású könyvet, mely bármely szalonasztalnak is díszére válik, ajánljuk az olvasó közönség figyelmébe.

Egyetértés. Tarka világ. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből, írta Kálmán Dezső. Kölesden jelent meg a csinos kiállítású kötet, melyet hosszabb elbeszélés nyit meg. „Egy elpusztult vár meséje“ czime az elbeszélésnek, mely a törökvilágból elevenít föl egy képet. Folyékony előadás, élénkség a jó tulajdonságai az elbeszélésnek, mely különben arra vall, hogy a szerző Jókai regényeit szorgalmasan olvasta. A kötet többi részét élénk tollal irt apróságok töltik be, s ezekben a humor is fölvillan. Sikerültebbek közül való a „Korteszvilág“, a „Kakukfalvi népiskola“, egy a népoktatás közelmúltjából vett rajz. Továbbá „A harangozó“, mely a kötet legjobb darabja. Életkép a falusi világból, közvetlenséggel rajzolva. A kötet Kálmán Dezsőnek nem első munkája. Haladást mutat az előbbihez. Megrendelhető a szerzőnél Kölesden, Tolnamegyében, ára 1 ft.

Tisztelendő paptársaimhoz. Midőn „Tarka világ“ czimű kötetemet becses figyelmökbe ajánlani bátor vagyok: megjegyzem, hogy a „Csalánlevelek“-ből még 10—12 példány van rendelkezésemre. A többi mind elkelt. Azért ha valaki ohajtáná megszerezni, méltóztassék hozzám fordulni, mert már könyv-árúsi úton sem kapható.

Evangeliumi lelkészitár. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. VIII. Évfolyam IV—VI. füzet. Kecskemét. Nyomatott Sziládi Lászlónál. Előfizetési ára: 3 ft. Jelen füzet tartalmaz 15 egyházi beszédet.

Magyar Protestans Egyházi és Iskolai Figyelő. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. VIII. Évfolyam. V—VI. füzet. Kecskemét. Nyomatott Sziládi Lászlónál. Előfizetési ára 4 ft.

Gyakorlati Bibliamagyarázatok. Szerkeszti és kiadja Garzó Gyula. Főmunkatársak: Könyves Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. VII. Évfolyam. Előfizetési ár egész évre 4 ft.

A legújabb theológia történetéből. Dogmatörténeti tanulmány. Irta dr. Szlávik Máttyás theol. tanár Eperjesen. A 92 lapra terjedő füzet ára 50 kr.

Goethe s a Faust vallásos-erkölcsi jellemzése. Irta Dr. Szlávik Máttyás theol. tanár Eperjesen. Ára 30 kr.

Keresztyény Magvető. Szerkesztik és kiadják: Péterfi Dénes és Kovács János. XXII. évfolyam 3 füzet. Előfizetési ár egy évre 2 ft.

Gondolat. Theológiai és philosophiai folyóirat. Kiadja a magyarhoni ág. hitv. ev. theológiai ifjúság. VIII. évfolyam. 6. 7. szám.